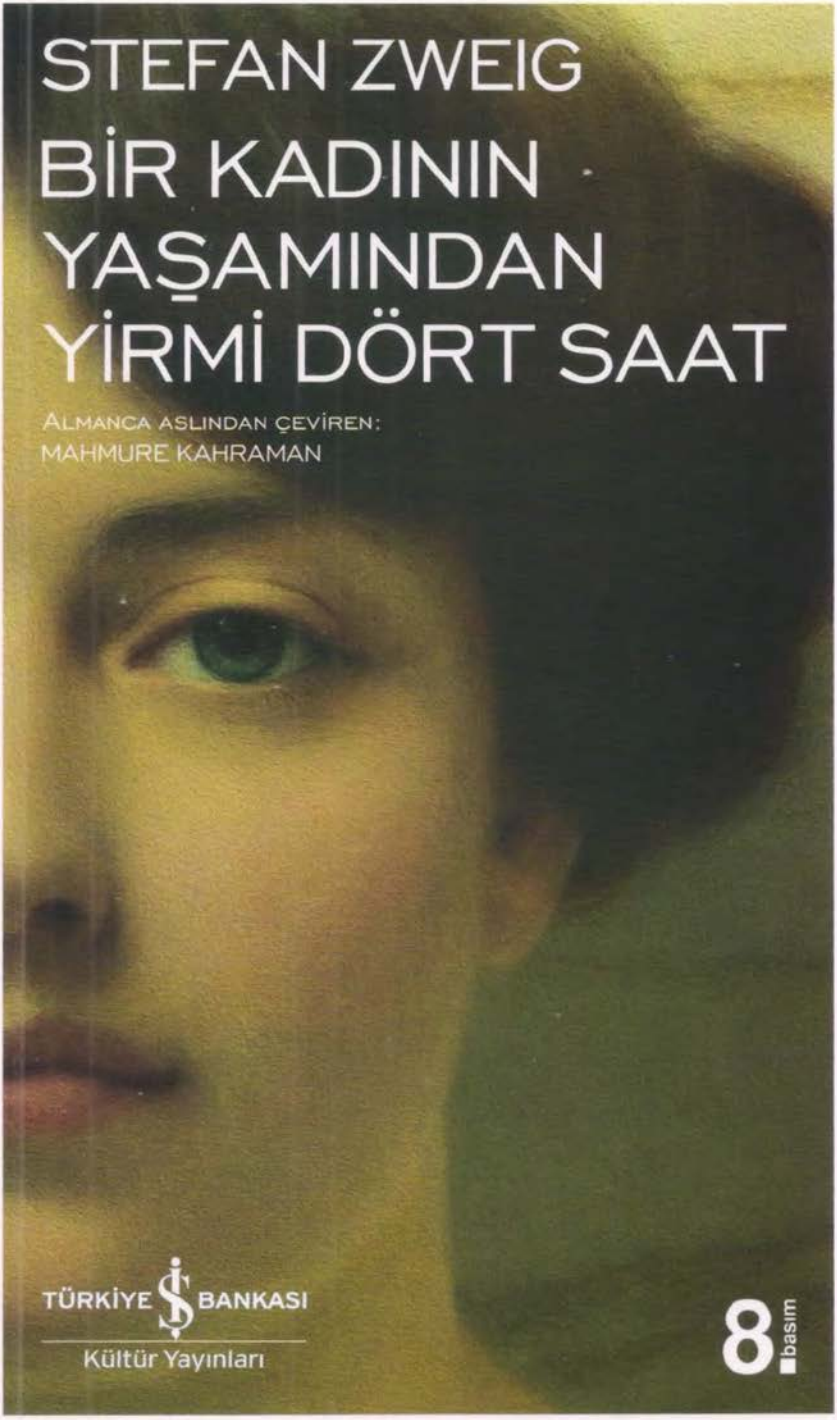
MODERN KLASİKLER DİZİSİ - 52

Genel Yayın: 3274

MODERN KLASİKLER DİZİSİ

STEFAN ZWEIG
BİR KADININ YAŞAMINDAN YİRMİ DÖRT SAAT

ÖZGÜN ADI
VIERUNDZWANZIG STUNDEN AUS DEM LEBEN EINER FRAU

ÇEVİREN
MAHMURE KAHRAMAN

© TÜRKİYE İŞ BANKASI KÜLTÜR YAYINLARI, 2014
SERTİFİKA NO: 29619

EDİTÖR
GAMZE VARIM

GÖRSEL YÖNETMEN
BİROL BAYRAM

DÜZELTİ
MEHMET CELEP

GRAFİK TASARIM VE UYGULAMA
TÜRKİYE İŞ BANKASI KÜLTÜR YAYINLARI

I. BASIM MART 2015, İSTANBUL
8. BASIM HAZİRAN 2017, İSTANBUL

ISBN 978-605-332-422-5 (KARTON KAPAKLI)

BASKI
MİMOZA MATBAACILIK SANAYİ VE TİCARET ANONİM ŞİRKETİ
Fazıl Paşa Cad. Sezer Sanayi Sitesi No:9/B
Topkapı-Zeytinburnu / İstanbul
(0212) 565 88 00 - 565 88 01
Sertifika No: 33198

Bu kitabın tüm yayın hakları saklıdır.
Tanıtım amacıyla, kaynak göstermek şartıyla yapılacak kısa alıntılar dışında gerek metin, gerek görsel malzeme yayınevinden izin alınmadan hiçbir yolla çoğaltılamaz, yayımlanamaz ve dağıtılamaz.

TÜRKİYE İŞ BANKASI KÜLTÜR YAYINLARI
İstiklal Caddesi, Meşelik Sokak No: 2/4 Beyoğlu 34433 İstanbul
Tel. (0212) 252 39 91
Faks (0212) 252 39 95
www.iskultur.com.tr

Modern
Klasikler
Dizisi -52

Stefan Zweig

Bir Kadının Yaşamından Yirmi Dört Saat

Almanca aslından
çeviren: Mahmure Kahraman

TÜRKİYE İŞ BANKASI
Kültür Yayınları

Savaştan on yıl kadar önce Riviera kıyısında kaldığım küçük bir pansiyonda, yemekte aniden şiddetli bir tartışma çıkmış; birden öfkeli bir kavgaya, hatta nefret ve kırgınlığa yol açabilecek boyuta ulaşmıştı. İnsanların çoğu sınırlı bir hayal gücüne sahiptir. Duyumlarını uyaracak ölçüde yakınlarında gerçekleşmeyen bir olaya ilgi göstermek pek içlerinden gelmez; ama aynı şey gözlerinin önünde, doğrudan duygularına dokunma mesafesinde gerçekleşirse, bu olay önemsiz bile olsa, hemen aşırı bir duyarlık gösterirler. Böylelikle normalde nadiren görülen tepkilerini ölçüsüz ve abartılı denebilecek bir sertlikle telafi etmiş olurlar.

İstisnasız herkesin burjuva olduğu grubumuz da bu kez aynı böyle bir davranış sergiledi, oysa genelde herkes sakin sakin kendi arasında havadan sudan konuşur; yüzeysel, küçük şakalar yapar, çoğunlukla yemek bittikten hemen sonra dağılırdı: Alman çift günübirlik gezintiye çıkıp amatör fotoğraf çekmeye gider, keyfine düşkün Danimarkalı tekdüze balık avına çıkar, soylu İngiliz kadın kitaplarına gömülür, İtalyan çift Monte Carlo'ya kaçamak yapmaya gider, bense şezlongda tembellik yapar ya da çalışırdım. Oysa bu kez hepimiz o öfkeli tartışma yüzünden oturduğumuz yere çakılıp kaldık; içimizden birinin birden ayağa fırlamasının nedeni her zamanki gibi nazik bir hoşça kalın

demek için değil; aksine, az önce söylediğim gibi, deyim yerindeyse saygısızlığa varan hararetli kızgınlığı dışa vurmak içindi.

Beraber yemek yediğimiz küçük grubumuzu böylesine alt üst eden olay elbette oldukça sıra dışıydı. Benim de aralarında bulunduğum yedi kişinin kaldığı pansiyon, dışarıdan bakılınca bağımsız bir villa görünümünde olsa da, –ah, zikzaklar çizen kayaların bulunduğu sahile pencerelerden bakmak öyle muhteşemdi ki!– aslında büyük Palace Hotel'in daha ekonomik sınıftan ek binasından başka bir şey değildi; aradaki bahçe bu iki binayı doğrudan birbirine bağlıyordu, bu sayede ek binada kalan bizler otelde konaklayanlarla sürekli karşılaşıyorduk. İşte burası bir önceki gün tam bir skandala sahne olan oteldi. Öğle vakti saat tam 12.00'yi 20 dakika geçe (zamanı tam olarak belirtmeden geçmem mümkün değil, çünkü bu, olayın kendisi kadar o gergin sohbetin konusu için de önemli) Fransız bir genç gelmiş, sahile bakan deniz manzaralı bir oda tutmuştu: Sırf bu bile onun hali vakti yerinde biri olduğunun işaretiydi. Ancak gencin hoş bir etki uyandırmasının sebebi sadece mütevazı şıklığı değil, aynı zamanda tepeden tırnağa cezp edici, olağanüstü bir yakışıklılığa sahip olmasıydı: İnce bir genç kız yüzünün ortasına konmuş ipek gibi sarı bıyığı ve şehvetli sıcak dudakları, açık tenli alnının üzerine dökülen bukleler halindeki kahverengi yumuşak saçları, yumuşak ifadeli gözleriyle her bakışı insanı okşuyordu; onun doğasındaki her şey, yumuşak ve karşısındakini yücelten sevimli bir özelliğe sahip olsa da, her türlü yapaylıktan ve gösterişten uzaktı. Uzaktan bakınca ilk anda büyük moda mağazalarının vitrinlerinde elinde şık bastonuyla ideal erkek güzelliğini betimleyen, kibirle hafifçe eğilmiş o pembe renkli balmumu heykelcikleri biraz anımsatsa da, yakından bakınca insanın üzerinde kibirli bir izlenim bırakmıyordu,

çünkü burada söz konusu olan (çok nadir rastlanır!) doğuştan gelen doğal bir kibarlıktı, adeta bedeninin bir uzantısı gibiydi. Gelip geçerken herkese tek tek hem mütevazı hem de içten duygularla selam veriyordu, her an onun mevcut kibarlığını her fırsatta doğal bir tarzda sergilemesini gözlemlemek gerçekten bir zevkti. Bir hanımefendi vestiyere mi yöneldi, hemen hızlı adımlarla onun pardösüsünü getirmek için o tarafa koşturuyordu, her çocuk için sevecen bir bakışı ya da esprili bir sözü vardı, hem hoşsohbetti hem de ölçülü biriydi; kısacası o, Tanrı'nın lütfunu esirgemediği insanlardan biriydi, genellemeden yola çıkarsak, o insanlar güler yüzleri ve gençlikten gelen cazibeleriyle insanlara güzel görünür, bu olumlu nitelikleri her defasında zarafete dönüştürürler. Otelin genellikle yaşlı sayılabilecek hastalıklı konukları arasında onun varlığı insanın içini açan bir şeydi, gençliğin o zafer edası taşıyan adımlarıyla, bazı insanlara çok büyük bir zarafet kazandıran çeviklik ve canlılıktan gelen o enerjiyle, karşı konulamaz bir biçimde herkesin sempatisini kazandı. Geleli daha iki saat olmuştu ki Lyonlu zengin ve şişman fabrikatörün iki kızıyla, on iki yaşındaki Anette ve on üç yaşındaki Blanche'la birlikte çoktan tenis oynamaya başlamıştı bile; kızların tamamen kendi iç dünyasına çekilmiş zarif ve nazik anneleri Madam Henriette ise kendisine henüz bağımlı iki küçük kızının genç yabancıyla bilinçsizce cilveleşerek nasıl flört ettiklerini belli belirsiz bir gülümsemeyle izledi. Genç adam akşam bir saat kadar satranç masasında bizi seyrederken, rahatsızlık vermeden sakin sakin birkaç güzel anekdot anlattı; kocası bir meslektaşı ile her zamanki gibi domino oynarken, ilerleyen saatlerde Madam Henriette ile terasta bir aşağı bir yukarı uzun uzun yürüdüler; sonra onu gecenin geç saatlerinde ofisin loş ışığında otelin bayan sekreteriyle kuşku uyandıracak kadar samimi bir şekilde sohbet ederken gördüm. Ertesi gün, beraber balık

tuttuğumuz Danimarkalıya eşlik etti, balık avı konusunda inanılmaz bilgili olduğu anlaşıldı; sonrasında Lyonlu fabrikatörle uzun uzun politikadan konuştular, aynı şekilde bu konuda da iyi bir sohbet arkadaşı olduğunu gösterdi, çünkü şişko beyefendinin o sırada attığı kahkahalar kayalara çarpan dalgaların sesini bastırmıştı. Yemekten sonra –onun burada geçirdiği zamanın her anını tam olarak anlatmam durumun anlaşılması için kesinlikle gerekli– bir saat kadar yine Madam Henriette ile bahçede baş başa sade kahve içtiler, onun kızlarıyla yine tenis oynadı, lobide Alman çiftle sohbet etti. Saat altıda ben mektup göndermek için postaneye giderken, garda ona rastladım. Aceleyle bana yaklaşıp özür dilercesine, ani bir haberle geri çağrıldığından, ama iki gün içinde döneceğinden söz etti. O akşam yemek salonunda gerçekten yoktu, ama sadece bedenen yoktu, çünkü bütün masalarda sadece ondan ve onun hoş ve neşeli yaşam tarzından söz ediliyordu.

Geceleyin saat on bir sularıydı, bir kitabı bitirmek için odamda oturuyordum, o sırada birden açık pencereden bahçedeki huzursuz çığlıkları ve bağırtı seslerini duydum, otelin karşı tarafında gözle görülür bir hareketlilik hissediliyordu. Meraktan çok huzursuzluktan hemen koşarak karşıya kadar elli adım atmıştım ki konukların ve personelin gürültülü bir telaş içinde olduklarını gördüm. Kocası Namur'dan gelen arkadaşıyla her zamanki saatte domino oynarken, Bayan Henriette sahile inen taraçada akşamları yaptığı yürüyüşten dönmediği için, bir felaket yaşanmış olmasından korkuluyordu. Genellikle rahatına düşkün ağırkanlı adam, tıpkı bir boğa gibi tekrar tekrar sahile koştu, sinirden gerilen sesiyle "Henriette! Henriette!" diye gecenin karanlığını delercesine avaz avaz bağırırken, sesi ölümcül yara almış dev bir hayvanın korku uyandıran ve dünyanın kurulduğu zamanları anımsatan sesine benziyordu. Garsonlar ve komiler

heyecanla merdivenlerde bir aşağı bir yukarı koştururken, bütün konuklar uyandırıldı ve jandarmaya telefon açıldı. Tüm bunların arasında o şişko adam önü açık yeleğiyle ayakları birbirine dolanarak ağır ağır yürüyor, hiç farkında olmadan "Henriette! Henriette!" diye gecenin karanlığına doğru hıçkırıyor, bağırıyordu. O arada çocuklar üst katta uyanmış, üzerlerinde gecelikleriyle pencereden aşağıya annelerine sesleniyor, baba da onları yatıştırmak için tekrar yukarıya koşturuyordu.

Sonra anlatılamayacak kadar korkunç bir şey oldu; davranışların aşırıya kaçtığı anlarda insanın şiddetle gerilen doğası öyle trajik bir ifadeye bürünür ki bunu genellikle ne bir resim ne de bir söz yıldırım düşmesine benzer bir güçle aktarabilir. Birden ağır ve şişman adam ifadesi değişmiş, çok yorgun ama öfkeli yüzüyle gıcırdayan merdivenlerden aşağıya indi. Elinde bir mektup vardı. "Çağırın, herkes buraya gelsin!" dedi ve lafı dolandırmadan daha anlaşılır bir sesle personel şefine şöyle seslendi: "Herkes geri dönsün, onu aramaya gerek yok. Karım beni terk etmiş."

Bu ölümcül darbeyi yiyen adamın varlığındaki duruş, çevresini saran bütün bu insanların karşısında insanüstü denebilecek gerginlikte bir duruştu; büyük bir merakla ona bakarken, birden herkes şoka girmiş, utanıp şaşırmış halde arkasını dönüp uzaklaşmıştı. Yine de o, kimseye bakmadan önümüzden geçip okuma odasındaki ışığı söndürecek kadar güç buldu kendinde; ağır ve devasa bedeni bilincini yitirmişçesine bir koltuğa yığıldı, ancak hiç ağlamamış bir erkeğinki kadar şiddetli ve korkunç bir hıçkırık sesi duyuldu. Bu derin acı, hepimizin, hatta en alçağımızın üzerinde bile, bir tür uyuşturucu etki uyandırdı. Garsonların hiçbiri, meraktan buraya koşan konukların hiçbiri, ne gülümsemeye ne de üzüntülerini belirten bir söz söylemeye yeltendi. Tek kelime etmeden, bu ezici duygu patlamasının verdiği üzüntüyle arka arkaya sessizce odalarımıza döndük; yenik düşmüş bu

insan içerideki karanlık odada yapayalnız, fısıltıların, öfkeli seslerin, sessiz dedikoduların, homurtuların duyulduğu bu yavaş yavaş sessizliğe gömülen binada titreyerek hıçkıra hıçkıra ağlıyordu.

Neredeyse birebir şahit olduğumuz böylesine hızlı gelişen bir olayın genelde monotonluğa ve dertsiz tasasız zaman geçirmeye alışkın insanları oldukça derin bir huzursuzluğa sürükleyeceği açık bir şey. Ancak yemek masasında çok sert bir şekilde patlak veren ve neredeyse kavga sınırına yaklaşan bir krize yol açan o tartışmanın çıkış sebebi, şaşkınlık yaratan bu olaydı; ama işin özünde yatan daha çok esaslı bir açıklama, birbirine düşman dünya görüşlerinin öfke içeren karşıtlığını ortaya koyma isteğiydi. Mektubu okumuş olan hizmetçi kızın boşboğazlığıyla –her şeyiyle yıkılan koca, kendini kaybetmesine neden olan öfkesi nedeniyle mektubu buruşturup öylesine yere atmıştı–, Bayan Henriette'in yalnız değil, tahmin edileceği gibi genç Fransızla kaçmış olduğu haberini herkes hızla öğrendi (böylece birçok kişinin Fransız gence beslediği sempati süratle azalmaya başladı). Oysa bu küçük Madam Bovary'nin, zengin ve taşralı kocasına şık ve genç bir yakışıklıyı yeğlemesi ilk andan itibaren anlaşılır bir şeydi. Ama oteldeki herkesi bu kadar kızdıran mesele şuydu ki, ne fabrikatör ne kızları ne de Bayan Henriette bu Lovelace'ı* önceden tanıyordu; yani terastaki o iki saatlik akşam sohbeti, bahçedeki bir saatlik sade kahve içme seansı, otuz üç yaşındaki mükemmel kadının eyleme geçmesine, kocasını ve iki çocuğunu aniden terk etmesine ve hiç tanımadığı stil sahibi genç bir adamın öylesine peşine takılmasına yetmişti. Dışarıdan bakılınca gayet açık olan bu olayı, birlikte yemek yediğimiz kişiler, âşık çiftin hain bir aldatması, kurnaz bir manevrası olarak değerlendi-

* Samuel Richardson'ın *Clarissa adlı* romanındaki karakterlerden Clarissa Harlow'u baştan çıkaran Robert Lovelace. (ç.n.)

rip topluca onaylamadıklarını ifade ettiler: Doğal olarak Bayan Henriette'in genç adamla uzun zamana dayalı gizli bir ilişkisi olduğunu, kadın avcısının buraya sırf kaçışın son ayrıntılarını belirlemek için geldiğini söylediler, zira – vardıkları sonuca göre– sadece iki saatlik bir tanışmanın ardından saygın bir kadının hemen ilk ışığın peşine takılması tamamen olanaksızmış. Oysa olaya farklı açıdan bakmak benim için daha eğlenceliydi, böyle bir şey mümkün diye ısrarla savunmaya geçtim, hatta yıllar yılı hayal kırıklığına yol açmış can sıkıcı bir evlilik yüzünden bir kadının aşırı her maceraya atılmak için içsel olarak hazır olma olasılığından da söz ettim. Benim beklenmeyen karşı çıkışımla herkes tartışmaya katıldı, gerek Alman gerekse İtalyan çiftin *coup de foudre** gerçeğini hem aptallık hem de saçma sapan bir roman fantezisi olarak doğrudan gönül kırıcı bir aşağılamayla reddetmeleriyle, tartışma iyiden iyiye alevlendi.

Şimdi burada çorbayla başlayıp tatlıyla son bulan yemek süresince devam eden tartışmanın fırtınalı akışının sonradan tüm ayrıntılarına değinmenin bir anlamı yok: Bu sofrada oturanlar zeki insanlar olsa da, rastlantı sonucu çıkan tartışmanın öfkesiyle öne sürülen gerekçeler, düşünüp taşınmadan aceleye getirildiklerinden olacak, genellikle banaldi. Tartışmamızın nasıl bu kadar çabuk gönül kırıcı hale geldiğini açıklamak da zor; gerginlik, sanıyorum ki iki kocanın farkında olmadan karılarını bu kadar sığ ve basit olayların dışında tutma isteğiyle başladı. Ne yazık ki, bana karşı çıkmaktan daha iyi bir yol bulamadılar, benim için bekâr erkeklerin sıradan ve banal gönül çelme yöntemlerine göre kadın ruhunu anlamaya çalışan biri ancak böyle konuşabilir dediler: Bu beni biraz kışkırttı, arkasından Alman kadın, bir yanda gerçek kadınlar vardır, diğer yanda "fahişe ruhlu" kadınlar, Bayan Henriette de bu ikinci tip

* (Fr.) Yıldırım aşkı. (ç.n.)

kadınlardan biri diye az önceki derse didaktik bir katkıda bulunarak sabrımı taşırınca, ben de aynı şekilde saldırganlaştım. Herkesçe malum olaya, bir kadın yaşamının bazı anlarında kendi iradesi ve deneyimi dışında gizemli güçlerin etkisinde kalır şeklinde olumsuz yaklaşmak, aslında yalnızca kendi içgüdümüze ve doğamızın şeytani yönlerine karşı duyulan korkuyu ifade ediyor, "kolayca baştan çıkarılanlara" göre kendini daha güçlü, daha akıllı ve daha temiz hissetmek bazı insanlara haz veriyor olmalı. Diğer yandan, ben şahsen bir kadının özgürce ve tutkuyla içgüdülerinin peşine takılmasını, genellikle alışılageldiği üzere, kocasının kollarında onu kapalı gözlerle aldatmasından daha dürüst bulurum, dedim. Aşağı yukarı böyle şeyler söyledim, alevlenen sohbet sırasında diğerleri Bayan Henriette'e saldırdıkça, onu daha büyük bir heyecanla savundum (doğrusunu söylemem gerekirse iç dünyamın sınırlarının çok ötesine geçerek yaptım bunu). Bu heyecan her iki çift için –öğrenci jargonunda kullanıldığı gibi– hodri meydan anlamına geldi, kendi içlerinde pek uyumlu olmasalar da, kuartet gibi dayanışmacı bir ruhla öfke içinde bana karşı saldırıya geçtiler, öyle ki adeta bir futbol maçında elinde kronometre tutan hakem gibi orada oturan güler yüzlü yaşlı Danimarkalı, zaman zaman yumruğunun tersiyle uyarıcı anlamda masaya vurmak zorunda kalıp "Gentlemen, please,"* demek zorunda kaldı. Fakat bunun etkisi her seferinde çok kısa sürdü. Beylerden biri arka arkaya üç kez sinirden yüzü kıpkırmızı kesilip oturduğu yerden ayağa fırladığında, karısı onu bin bir zorlukla yatıştırdı; sözün kısası, bir on dakika böyle geçti, eğer Mrs. C. aniden uzlaşma sağlamak için ılımlı bir tavırla tartışmanın tansiyonunu düşürmeseydi, sohbet kavgayla biterdi.

Soylu, yaşlı ve ak saçlı İngiliz kadını oylama yaparak seçmemiştik, ama o masamızın onursal başkanıydı. Yerinde

* (İng.) Beyler, lütfen. (ç.n.)

dik bir şekilde otururken herkese hep aynı samimiyetle davranırdı, az konuşurdu, ama hoşa giden bir ilgiyle insanı dinlerdi, salt dış görüntüsüyle bile insanın içini açan bir hali vardı: Aristokrat tavrını koruyan duruşundan harika bir rahatlık ve sükûnet yansırdı. Herkese hem zarif bir incelikle özel bir yakınlık gösterir hem de belli bir mesafe koyardı: Çoğunlukla kitaplarıyla bahçede oturur, zaman zaman piyano çalar, nadiren de insanların arasına karıştığı ya da yoğun bir sohbete katıldığı görülürdü. Varlığı hissedilmese de, hepimiz üzerinde özel bir güce sahipti. Şimdi o, ilk kez sohbete katıldığında, hepimiz çok yüksek sesle ve kontrolsüz konuştuğumuz için mahcup olduk.

Mrs. C., Alman kocanın kaba bir tavırla yerinden fırladıktan sonra yavaşça masaya oturması esnasında geçen sıkıntılı anlardan yararlandı. Birden pırıl pırıl gri gözlerini yukarıya çevirdi ve sonra nesnel denebilecek bir netlikle konuya kendince yaklaşmak için bir an kararsızlık içinde bana baktı.

"Eğer doğru anladıysam, siz, Bayan Henriette'in ya da herhangi bir kadının, masumca ani bir serüvene itilebileceğini, böyle bir kadının bir saat önce imkân ve ihtimal vermediği olayları eyleme dökebileceğini, bu olaylar nedeniyle asla suçlanmaması gerektiğini düşünüyorsunuz, değil mi?"

"Kesinlikle böyle düşünüyorum hanımefendi."

"O zaman her etik yargı tamamen anlamsız, her etik kuralın da hiçe sayılmasının bir mazereti var demek ki. Gerçekten Fransızların dediği gibi *crime passionnel** suç değildir diyorsanız, devlet hukuku ne için var? Hukukta fazla iyi niyete yer yoktur; gerçi siz de insanı şaşırtacak kadar iyi niyetlisiniz," diyerek sözlerine hafif bir gülümsemeyle devam etti, "o zaman her suçta bir tutku unsuru bulmak, bu tutkuyu da mazeret saymak yeterli."

Sözlerinin net ve aynı zamanda keyifli denebilecek tonu üzerimde son derece olumlu bir etki bıraktı, farkında olma-

* (Fr.) Tutku suçu. (ç.n.)

dan onun mesafeli tavrını örnek alarak, aynı şekilde yarı şaka yarı ciddi karşılık verdim: "Devlet hukukunun bu konularla ilgili kararlarının benden daha sert olduğu kesin, onun sorumluluğu empati kurmadan gelenek görenek ve genel ahlak düzenini korumaktır; bu onu mazeret bulmak değil, yargılamak zorunda bırakır. Sivil bir şahsiyet olarak ben, niçin savcı rolü oynayacakmışım ki: Meslek seçmem gerekiyorsa, savunma cephesinde olmayı yeğlerim. Şahsen insanları mahkûm etmektense, anlamak beni daha mutlu kılar."

Mrs. C. pırıl pırıl gri gözlerini bana dikip öylece durdu. O an beni anlamadığı korkusuna kapılıp söylediklerimi ona İngilizce tekrarlamayı geçirdim aklımdan. Ancak o, büyük bir ciddiyetle, adeta bir sınavdaymışçasına, sorularını art arda sıraladı.

"Henüz aşkına değer olup olmadığını hiç bilemeyeceği herhangi bir adamın peşine takılmak için kocasını ve iki çocuğunu terk eden bir kadını küçük görmüyor musunuz, kötü bulmuyor musunuz yani? Artık çok genç sayılmayan ve çocukları için onuruna sahip çıkması gereken bir kadının bu kadar düşüncesiz ve akılsız davranışını gerçekten bağışlayabilir misiniz?"

"Size tekrar ediyorum, hanımefendi," diye fikrimi savunmayı sürdürdüm, "bu durumda kimseyi yargılamak ve kınamak istemem. Az önce biraz aşırıya kaçtığımı size rahatlıkla itiraf edebilirim; o zavallı Bayan Henriette bir kahraman değil elbette, serüven peşinde koşan biri de değil, bir *grande amoureuse** ise hiç değil. Cesaretle arzusunun peşine takıldığı için ona bir ölçüde saygı duyuyorum, ancak bugün olmasa bile yarın kesinlikle çok mutsuz olacağı için onun adına üzülüyorum. Kendisini tanıdığım kadarıyla sıradan, zayıf bir kadınmış gibi geliyor bana. Yaptığı belki aptalca, fazlasıyla acele etmiş olduğu da kuşku götürmez, ama asla alçak ve adi

* (Fr.) Büyük âşık. (ç.n.)

biri değil, bu zavallı ve mutsuz kadını küçümseme hakkını kendinde gören herkese her zaman karşı çıkarım."

"Peki, bizzat siz, ona aynı değeri veriyor musunuz, aynı saygıyı duyuyor musunuz? Önceki gün beraber olduğunuz şerefli kadınla, dün hiç tanımadığı adamla kaçan kadın arasında bir fark gözetmiyor musunuz?"

"Hiç. Biraz bile, azıcık bile gözetmiyorum."

"Is that so?"* Farkında olmadan İngilizce konuşmuştu: Kafası dikkat çekecek ölçüde sohbetle meşgul görünüyordu. Düşünürken kısa bir an geçmişti ki pırıl pırıl bakışlarını bir kez daha soru sorarcasına bana doğru kaldırdı.

"Yarın Madam Henriette'le, diyelim Nice'te karşılaşsanız, o genç adamın kolunda, ona selam verir misiniz?"

"Elbette."

"Onunla konuşur musunuz?"

"Elbette."

"Karınızla –eğer siz... evli olsaydınız– sanki hiçbir şey olmamış gibi, böyle bir kadını tanıştırır mıydınız?"

"Elbette."

"Would you really?"** diye yine İngilizce konuştu, hiç inanılır gibi değil diyen hayret dolu şaşkın bir ifadeyle.

"Surely I would,"*** diye farkında olmadan aynı şekilde İngilizce yanıt verdim.

Mrs. C. sustu. Hâlâ yoğun düşünceler içinde olduğu görülüyordu, adeta gösterdiği cesarete şaşmışçasına bana bakıp şöyle dedi: "I don't know, if I would. Perhaps I might do italso."**** Sadece ama sadece İngilizlerin yaptığı gibi, kimseye karşı kaba bir davranış sergilemeden, sohbete nokta koyup ayağa kalktı ve elini dostça bana uzattı. Onun müdahalesiyle sükûnet yeniden sağlanmıştı, biz hepimiz, karşı görüşte

---

* (İng.) Öyle mi? (ç.n.)

** (İng.) Gerçekten mi? (ç.n.)

*** (İng.) Kesinlikle tanıştırırdım. (ç.n.)

**** (İng.) Ben aynı şekilde davranır mıydım bilmiyorum. Belki de davranırdım. (ç.n.)

olanlar bile, hâlâ büyük bir nezaketle birbirimize selam verebildiğimiz için, tehlikeli ölçüde gerilen ortamı birkaç hafif şakayla yumuşattığı için ona içten içe minnettardık.

Tartışmamız nihayet nazik bir şekilde son bulmuş olsa da, o kızgın öfkeden geriye, karşıt görüştekilerle benim aramda hafif bir soğukluk kalmıştı. İtalyan çift takip eden günlerde durmadan şakayla karışık "cara signora Henrietta"* dan bir haber aldım mı diye sorarken, Alman çift araya mesafe koymuştu. Birbirimize karşı davranışlarımız nazik gibi görünse de, masamızın kendi halinde sakin ve hoşsohbet topluluğunda bir şeyler telafi edilmeyecek kadar zarar görmüştü.

Tartışma esnasında benimle karşıt görüşte olanların sonradan takındıkları ironik mesafeli tavır, Mrs. C.'nin o tartışma sonrası bana gösterdiği çok özel dostluk nedeniyle daha çok dikkatimi çekti. O önceden herkese karşı çok mesafeli kalıp yemek saatleri dışında beraber yemek yediği kişilerle hiç sohbete girme eğilimi göstermezken, şimdi benimle bahçede konuşmak, tam olarak söylersem, bana değer verdiğini göstermek için birçok kez fırsat yarattı, zira onun soyluluğundan gelen mesafeli tavrı nedeniyle özel bir konuşma olağandışı bir lütuf demekti. Hatta açık konuşmam gerekirse, hiç çekinmeden beni arıyor, benimle konuşmak için her fırsatı değerlendiriyordu, bunu da öyle aşikâr bir şekilde yapıyordu ki yaşlı ve ak saçlı bir kadın olmasa, kolaylıkla kibre ve yanlış düşüncelere kapılabilirdim. Sonra onunla tatlı tatlı konuşurken, sohbet kaçınılmaz ve değiştirilemez biçimde en başa, Madam Henriette'e geri dönüyordu: Sorumluluklarını yerine getirmeyen kadını ruhsal dengesizliğinden ve sadakatsizliğinden dolayı suçlamak, ona gizemli bir zevk veriyordu sanki. Ama diğer yandan da, hoşgörümün o hassas ve zarif kadının tarafında olup fikrimin değişmiyor olmasından, hiçbir şeyin beni

* (İt.) Sevgili Bayan Henriette. (ç.n.)

asla bu hoşgörüyü yadsımak durumunda bırakmayacağından mutluluk duyar gibi bir hali vardı. Sohbeti devamlı bu yöne çekiyordu, sonunda bu ilginç, neredeyse tuhaf ısrar karşısında ne düşünmem gerektiğini bilemez hale geldim.

Böylece günler geçti, ya beş ya altı gün, bu arada ele alınan yönüyle bu sohbetin kendisi için taşıdığı öneme hiç değinmedi. Ama önemliydi bu onun için, bir yürüyüş sırasında bir vesileyle buradaki zamanımın dolduğunu, bir sonraki gün ayrılmayı düşündüğümü söylediğimde netlik kazandı bu konu benim için. Genelde oldukça sakin görünen yüzü o an birden dikkat çekecek kadar gergin bir ifadeye büründüğünde, deniz grisi gözlerine gökyüzündeki bulutların gölgesi düşmüş gibi oldu ve şöyle dedi: "Çok yazık! Sizinle konuşmak istediğim çok şey vardı." O an itibarıyla bir parça huzursuzluk ve tedirginlik baş gösterdi, sözler ağzından çıkarken kendisini aşırı meşgul eden ve dalgınlaştıran başka şeyler düşündüğü belliydi. Nihayetinde bu dalgınlığa bizzat kendisi son verdi, zira aniden beliren suskunluğun sonunda beklenmedik şekilde elini bana uzattı:

"Aslında size söylemek istediklerimi açıkça konuşamadığımı görüyorum. En iyisi size mektup yazayım," dedikten sonra onda görmeye alışkın olduğumdan daha hızlı adımlarla otele doğru yürüdü.

Gerçekten de akşamüzeri, yemekten hemen önce odamda bir mektup buldum, kararlı ve okunaklı bir yazıyla kaleme alınmıştı. Gençlik yıllarımda elime geçen yazılı belgelere maalesef gereken önemi verip onları saklamadığım için, metni tam olarak aktaramam, ama özetle söyleyecek olursam, bana özel yaşamıyla ilgili bir şeyler anlatmak için iznimin olup olmadığı sorusuyla beni yokluyordu. Şimdiki yaşamıyla hiç ilgisi olmayan o dönemin çok geride kaldığını, oradan öbür gün ayrılıp gideceğim için, yirmi yıldan fazla bir zamandan beri kendisini içten içe kemiren ve meşgul eden şeyleri anlatmanın kendisini biraz rahatlatacağını

yazıyordu. Böyle bir konuşma beni rahatsız etmeyecekse, belirttiği saatte görüşmemizden memnuniyet duyacağını söylüyordu.

Burada yalnızca özüne değindiğim mektup beni inanılmaz büyülemişti: Sırf İngilizcesi bile netlik ve kesinlik açısından olağanüstüydü. Yine de yanıt vermem çok kolay olmadı, yanıt vermeden önce üç taslak yırttım:

"Bana bu kadar güven duymanız benim için bir onur, eğer isteğiniz buysa, dürüstçe yanıt vereceğime dair size söz veriyorum. Sizin içinizden geldiği kadarından fazlasını bana anlatmanızı elbette sizden isteyemem. Ancak ne anlatacaksanız, hem kendinize hem bana tamamen gerçeği anlatmalısınız. Lütfen bana duyduğunuz güveni özel bir onur olarak algıladığıma inanınız."

Yazdığım not aynı akşam odasına gitti, yanıt ertesi sabah geldi:

"Size tümüyle hak veriyorum: Değerli olan her zaman için gerçeğin yarısı değil, tamamıdır. Kendimden ve sizden hiçbir şey saklamamak için tüm gücümü toplayacağım. Akşam yemeğinden sonra odama geliniz – altmış yedi yaşındayım, yanlış anlaşılmaktan korkacak halim yok. Bahçede ya da insanların yanında konuşamam. İnanın bana, buna karar vermem hiç kolay olmadı."

Gündüz yemekte karşılaştık, kibarca havadan sudan konuştuk. Ancak bahçede hissedilir bir telaşla benimle karşılaşmaktan kaçındı, o yaşlı ve ak saçlı kadının genç kız gibi utangaç bir tavırla, iki tarafında fıstık çamları bulunan yola doğru kaçıp uzaklaşması bana hüzünlü ve dokunaklı geldi.

Akşam sözleştiğimiz saatte kapısını çaldım, kapı hemen açıldı: Odaya pastel bir ışık hâkimdi, sadece masanın üzerindeki küçük okuma lambası yarı karanlık odaya huni şeklinde sarı bir ışık yaymıştı. Mrs. C. beni gayet rahat bir tavırla karşılayıp, koltuğa buyur etti ve kendisi de karşıma

oturdu: Bu hareketlerin her birine içten içe hazırlanmış olduğunu hissettim, ama arkasından bir sessizlik oldu, bunun iradesine karşın bir sessizlik olduğu açıktı, aldığı zor kararın sessizliği gittikçe uzadı, ancak o an güçlü bir iradenin büyük bir dirençle mücadele ettiğini hissedince, bu sessizliği konuşarak kesintiye uğratmaya kalkışmadım. Alt kattaki sohbet salonundan zaman zaman bir valsin kesik kopuk sesleri yukarıdan hafifçe duyuluyordu, sessizliğin boğucu baskısını yok etmek istercesine, dikkatle kulak kabarttım. O da bu suskunluğun doğal olmayan gerginliğinden sıkılmış olmalı ki hızla toparlanıp anlatmaya başladı:

"Zor olan sadece söze nereden başlayacağını bilmek. İki gündür kendimi çok açık ve dürüst olmaya hazırladım, bunu başaracağımı umuyorum. Size, bir yabancıya, bütün her şeyi anlatacak olmama şimdilik belki bir anlam veremeyeceksiniz, ama başımdan geçen bir olayı düşünmeden geçirdiğim tek bir gün, tek bir saat bile yok, yaşlı bir kadın olarak bana inanın, katlanılmaz bir şey bu; insanın yaşadığı müddetçe hayatındaki tek bir olaya, tek bir güne kilitlenip kalması. Çünkü size anlatmak istediğim her şey, altmış yedi yıllık hayatımın sadece yirmi dört saatlik bir zaman dilimini kapsıyor; aklımı oynatmak pahasına, kendime defalarca telkinde bulundum, insan bir kez olsun, bir an olsun aptalca davransa ne olur sanki diye. Ama fazlasıyla belirsiz bir sözcük olan vicdan denen şeyden kaçamıyorsunuz, sizin Henriette olayıyla ilgili olarak çok tarafsız konuşmanızı dinlediğimde, birine olsun yaşamımın o gününü özgürce anlatmaya karar verebilirsem, belki bu anlamsız geçmişi düşünme ve sürekli kendimi suçlama durumunun sonu gelir diye düşündüm. Anglikan mezhebinden değil de Katolik olsaydım, içimde tuttuğum şeyleri ifade etmek için çoktan günah çıkarma olanağını değerlendirmiş olurdum, ama bu teselli biçimi bize yasaklanmış, ben de yaşadıklarımı size anlatarak, kendimi aklayacağım bu tuhaf deneme-

ye kalkışacağım bugün. Her şey çok garip biliyorum, ama önerime duraksamadan yanıt verdiğiniz için size teşekkür ederim.

Neyse, söylediğim gibi, size yaşamımın sadece bir gününü anlatacağım; yaşadığım diğer günlerin benim için bir önemi yok, başkalarının da hiç ilgisini çekeceğini sanmam. Kırk iki yaşıma kadar yaşadıklarım sıradan şeylerin bir adım önüne geçmez. Annem babam İskoçya'da toprak sahibi soylu sınıftan varlıklı insanlardı, büyük fabrikalarımız ve kira gelirlerimiz vardı, taşra soylusuna özgü bir biçimde yılın önemli bir bölümünü çiftliklerimizde geçirir, mevsimi geldiğinde de Londra'da yaşardık. On sekiz yaşındayken bir partide kocamla tanıştım, tanınmış R. ailesinin ikinci oğluydu... on yıl kadar Hindistan'da orduda görev yapmıştı. Vakit kaybetmeden evlendik, kendi sosyal çevremizde dertsiz tasasız yaşadık, üç ay Londra'da, üç ay çiftliklerimizde, geriye kalan zamanda da İtalya, İspanya ve Fransa'da bir otelden diğerine geçerek. Bu arada evliliğimize en ufak bir gölge düşmedi, dünyaya gelen iki oğlumuz bugün artık yetişkin. Ben kırk yaşındayken kocam aniden öldü. Tropik ülkelerde yaşadığı yıllar sırasında yakalandığı bir karaciğer rahatsızlığı vardı: İki korkunç hafta içinde onu kaybettim. Büyük oğlum o sıralar çoktan çalışmaya başlamıştı, küçüğü ise üniversitede okuyordu; bu yüzden birdenbire tam bir boşluğa düştüm, içinde bulunduğum yalnızlık, benim gibi şefkatli evlilik bağına alışmış biri için korkunç bir işkenceydi. Her eşyası bana sevgili kocamın trajik kaybını anımsatan o ıssız evde bir gün bile kalmak benim için olanaksızdı: Oğullarım evleninceye kadar zamanımın çoğunu seyahatlerde geçirmeye karar verdim.

Aslında kocamın ölümünden sonra yaşam benim için anlamsız ve gereksiz hale gelmişti. Yirmi üç yıl boyunca her anımı, her düşüncemi paylaştığım kocam ölmüştü, çocuk-

larımın bana ihtiyacı yoktu, karamsarlığım ve melankolimle onların gençliğini zedelemekten korkuyordum, kendim içinse artık ne bir şey istiyor ne de bir şey arzuluyordum. Önce Paris'e yerleştim, orada sırf sıkıntıdan mağazalara ve müzelere gittim; ama hem kentte hem etrafımda olup bitenler bana yabancıydı, yas kostümlerime nezaketen acıyan gözlerle bakmalarına katlanamadığım için insanlardan kaçıyordum. Cansız ve ruhsuz göçebenin o aylarını anlatabilecek kadar bile hatırlamıyorum: Yalnızca ölmek istediğimi hatırlıyorum, ama çok istediğim halde o hüzünlü halimle bunu çabuklaştıracak güçten yoksundum.

Yas tutarak geçirdiğim iki yılın sonunda, yani kırk iki yaşındayken, orada bulunduğum son mart ayıydı, benim için değersiz olmakla birlikte acılarımın bir parça dindiği bu zaman diliminde Monte Carlo'ya gittim. İşin doğrusu şu: Sıkıntıdan yaptım bunu, hiç değilse dış dünyanın cazip araçlarıyla kendini doyurmak isteyen iç dünyamın acı veren, mide bulantısı gibi kabaran boşluğu yüzünden yaptım. İçimde duygularımı harekete geçiren şeyler azaldıkça, yaşam çarkının en hızlı döndüğü yerlere gitme ihtiyacı duyuyordum: Macera yaşamamış biri için başkalarının acı veren huzursuzluğu, tiyatro oyunu ya da müzik gibi heyecan veren bir deneyimdir.

Bu nedenle sık sık kumarhaneye gittim. Başka insanların yüzünde mutluluk veya şaşkınlık ifadesinin dalgalar halinde huzursuz gelgitini görmek beni heyecanlandırıyordu, oysa o korkunç buhran bizzat benim içimdeydi. Ayrıca kocam, tedbiri elden bırakmadan, zaman zaman bu oyun salonlarının konuğu olmaktan hoşlanırdı, ben de bilinçsizce ona olan büyük bağlılığımdan olacak, onun eski alışkanlıklarının hepsini sadakatle sürdürüyordum. İşte bütün oyunlardan daha çok heyecan veren ve yıllarca yazgımı kötü bir şekilde etkileyen o yirmi dört saat orada başladı.

Öğle yemeğini aile tarafından bir yakınım olan Düşes M. ile yemiştim, akşamki ziyafet sofrasından sonra da kendimi yatağa girecek kadar yorgun hissetmiyordum. Böylece kumar salonuna girdim, oyuna katılmadan masaların arasında bir oraya bir buraya gezinmeye başladım, bir yere toplanmış oyuncuları özel bir tarzda izlemeye başladım. Özel bir tarzda diyorum, yani müteveffa kocamın bana öğrettiği tarzda; bir keresinde, bir jeton almaya yelteninceye kadar koltuklarında saatlerce oturan yaşlı ve kırışmış kadınlara, hilebaz profesyonel oyunculara ve kâğıt oyunu koketlerine, siz de bilirsiniz ya, o acıklı romanlarda her zaman anlatıldığı kadar da çekici ve romantik olmayan, Avrupa'nın aristokrat sınıfı, deyim yerindeyse kaymak tabakası olarak bir araya toplanmış, o adı kötüye çıkmış topluluğu seyretmekten yorulup sürekli aynı yüzlere şaşkın şaşkın bakmaktan sıkıldığımı söylediğimde öğretmişti bunu bana kocam. Çağdaş zevke göre inşa edilmiş gösterişli kumar kalesinde Cook seyahat şirketinin orta sınıf yolcularının sıradan oyun markalarını kullandığı bugüne göre, hâlâ elle tutulan nakit paranın döndüğü ve banknotların hışırtısının, Napoléon altınlarının, yuvarlak beş franklık metal paraların karmaşık bir hızla devredildiği yirmi yıl önceki kumarhanenin çok daha sonsuz bir zevki vardı. Ama o zaman da bana umursamaz yüzlerin monotonluğu pek ilginç gelmezdi, ta ki falcılığa ve el falına özel merakı olan kocam bana bir keresinde çok özel bir izleme yöntemi gösterinceye kadar, aslında ilgisiz ilgisiz durmaktan çok daha ilginç, çok daha heyecanlı ve merak uyandırıcıydı, şöyle: Asla bir yüze değil, sadece masadaki dörtgen alana, orada da insanların sadece ellerine, sadece kendine özgü davranışlarına bakmak gerekiyordu. Tesadüfen de olsa hiç yeşil masayı, yalnızca yeşil dörtgen bölmeyi hiç incelediniz mi bilmem; ortada sarhoş gibi sallanarak bir sayıdan öbürüne yalpalayan topu ve uçuşan kâğıt paraların, yuvarlak gümüş ve altın paraların tarlaya ekilen

tohum gibi dikdörtgen şeklinde sınırlanan alanlara düşmesini, sonra krupiyenin bunları hızlı bir hamle yapıp rulet sopasıyla toplayarak deste deste kazanan kişiye verdiğini gördünüz mü hiç? Böyle bir görüş açısını ayarladığınızda, değişken olan tek şey ellerdir; yeşil masanın etrafında çepeçevre açık tenli, heyecanlı, bekleyen birçok el, hepsi her zaman bir giysinin kolunun farklı boşluğundan çıkarak dikkatle izler, her biri sıçramaya hazır bir yırtıcı hayvan, her birinin şekli ve rengi farklı, bazısı çıplak, bazısı yüzükler ve şakırtılı zincirlerle gemlenmiş, bazısı vahşi hayvan gibi kıllı, bazısı terli ve yılanbalığı gibi bükük, ama hepsi korkunç sabırsızlık yüzünden gergin ve titrek. Farkında olmadan aklıma hep hipodrom gelirdi, start sırasında heyecanlı atların vaktinden önce koşmaya başlamasınlar diye zorlukla zapt edilmelerini hatırlardım: Aynı böyle titrer, yükselir, şaha kalkarlar. Bekleyişlerinin, uzanışlarının ve duraksayışlarının tarzına göre her şey bu ellerde görülür: Açgözlüyü elini pençe gibi kullanmasından, har vurup harman savuranı her şeye boş veren elinden, tedbiri elden bırakmayanı sakin, şüpheciyi titreyen eklemlerinden tanırsın; parayı ister buruştursun, isterse sinirli sinirli parçalara ayırsın, isterse de devir sırasında tükenmiş halde yorgun avcuyla masaya koysun, yüz farklı karakter parayı tutarkenki halinden kendini şimşek gibi belli eder. İnsan kendini kumar oynarken ele verir, bunun sıradan bir söz olduğunu biliyorum: Ama benim demek istediğim şu: Kumar oynarken insanın eli, kendisini daha açık olarak ele verir. Çünkü bütün kumarbazlar, ya da çoğunluğu diyelim, kısa zamanda yüz hareketlerine hâkim olmayı öğrenirler –üst tarafa, yani gömlek yakasının üzerine duygusuzluğun soğuk maskesini takarlar–, dudaklarının etrafındaki çizgileri aşağı doğru çekmeye uğraşır, heyecanlarını öfkeyle sıktıkları dişlerinin arasına iterler, kendi gözlerinde en ufak bir huzursuzluğun fark edilmesine izin vermez, yapay ve soylu bir ilgisizlik kazandırıncaya kadar

yüzlerindeki gergin kaslarını düzleştirirler. Bedenlerinin en görünür yeri olduğundan, büyük bir çabayla kontrol altında tutmak için tüm dikkatlerini yüzlerinde toplarken, ellerini unutuverirler; etrafta sadece o elleri izleyen insanların olduğunu, üst tarafta gülümseyerek büzüşen dudağın ve kasten ilgisiz kılınan bakışların gizlediği her şeyin sırrını ellere bakarak açıklayan insanların olduğunu unutuverirler. Gerçekten de el, o esnada en gizli sırrı bile çok arsızca açığa vurur. Çünkü büyük bir güçlükle hâkim olunan, uyuyor gibi görünen o parmakların hepsinin kibar rehavetini bozan o kaçınılmaz an gelir: Rulet topunun küçük bölmeye düştüğü ve kazanan sayının herkese ilan edildiği o gergin anda, o saniyede, yüz ya da beş yüz elin her biri bilinçsizce doğal bir içgüdüyle tamamen kendine özgü, tamamen o kişiye özgü bir hareket yapar. Kocamın merakı sayesinde benim gibi özel bilgi edinmiş biri ellerin savaş verdiği bu arenayı incelemeye alışmışsa, her zaman değişik mizaçların her zaman farklı ve beklenmedik duygu patlaması, tiyatro veya müzikten daha heyecan verici gelir insana: Ellerin kaç bin çeşit kumar oynama tarzı olduğunu size asla anlatamam, kıllı ve çarpık parmaklı vahşi canavarlar, deli gibi parayı pençesine geçirenler, sinirli ve titrek, solgun tırnaklarıyla paraya dokunma cesaretini gösteremeyenler, soylu ya da aşağı tabakadan, acımasız ve çekingen, kurnaz ve adeta ne yapacağını bilmeyenler; gerçekten hepsi farklı davranır, zira çifter çifter ellerin her biri özel bir yaşamın ifadesidir, o dört ya da beş krupiyeninki hariç. Onlarınki tam bir makinedir, oyuncuların fazlasıyla hayat dolu ellerinin aksine tıpkı çelikten sayı sayma makinesinin kapanma sesi gibi, nesnel ve işe odaklıdırlar, tamamen ilgisiz kesinlikleriyle iş görürler. Diğer yandan bu duygusuz ellerle, ava düşkün hırslı kardeşleri arasındaki zıtlık hayret vericidir: Öfkeli ve heyecanlı bir halk ayaklanmasının ortasındaki polisler gibi değişik üniformalar giymişlerdir diyeceğim. Birkaç gün içinde her bir

elin birçok alışkanlığını ve tutkusunu bilmek kişisel ilgiye bağlıdır; birkaç gün sonra içlerinde hep tanıdıklarım olur ve tıpkı insanlar gibi onları sempatik olanlar, düşman ruhlu olanlar diye sınıflandırırım: Bazıları yakışıksız hareketleri ve hırslarıyla benim için öyle iticidir ki bir terbiyesizlikle karşılaşmışım gibi bakışlarımı onlardan uzak tutarım hep. Masadaki her yeni el benim için deneyim ve merak konusudur: Çoğunlukla üst tarafta gömlek yakasının devamı olan yüze, smokin gömleğinin ya da bir kadının ışıltılı göğsünün üzerinde donuk sosyal bir maske gibi duran yüze bakmayı unuturum.

O akşam içeriye girdikten sonra, oldukça kalabalık iki masanın yanından geçerek üçüncüye yönelmiş, birkaç altın para hazırlamıştım ki birden çok sessiz, çok gergin, suskunluğun adeta uğultuya yol açtığı o arada, ki bu her zaman olur, aşırı yorgun topun iki sayı arasında kararsız kararsız gidip geldiği andır bu, tam karşımda çok tuhaf bir gürültü, kırılan eklem sesine benzer çat diye bir ses duydum. Gayriihtiyari şaşkınlıkla o tarafa baktım. Ve o anda –gerçekten dehşete kapıldım!– o zamana kadar hiç görmediğim, biri sağ diğeri sol iki el, öfkeli iki hayvan gibi birbirine kenetlenmiş, karşılıklı iç içe bakacak şekilde gittikçe artan bir gerginlikle bir gevşeyip bir kenetleniyordu, öyle ki parmak eklemlerinden, bir ceviz kırılırken çıkan kuru sese benzer bir ses çıkıyordu. O eller çok nadir rastlanan güzellikteydi, inanılmaz uzun, inanılmaz ince, ama kasları sayesinde taş gibi gergin; bembeyaz, narin kavisli sedef rengi bombeli tırnakların uçları ise solgundu. Gece boyunca onlara baktım –evet o olağanüstü, o tek kelimeyle eşsiz ellere–, ama benim öncelikle korkuya kapılmama neden olan şey, onların hırsı, delicesine tutkulu ifadesi, kasılmış halde iç içe karşılıklı duruşlarıydı. Onlarda kendini güçlükle tutan bir insanı görüyordum, bunu hemen anladım, tutkusu yüzünden patlamasın diye hırsını parmak uçlarında toplamıştı. Şimdi ise... topun kuru ve zayıf bir ses

çıkararak küçük bölmeye düştüğü ve krupiyenin kazanan sayıyı söylediği o an geldi... o anda iki el, tek bir kurşunla vurulan iki hayvan gibi aniden birbirinden ayrıldı. Aşağıya doğru düştü, her ikisi birden, gerçekten cansızdı, sadece tükenmiş değil, aynı zamanda anlatamayacağım kadar somut bir dermansızlık, hayal kırıklığı, vurgun yemişçesine bitkin bir ifadeyle aşağıya doğru düştü. Zira ne o zamana kadar ne de sonrasında hiç o kadar konuşkan el görmedim ben, her kası dile gelmiş bir ağızdı sanki, neredeyse her tutkusu gözeneklerinden fışkırıyordu. Bir dakika kadar her ikisi de yeşil masanın üzerindeydi, kıyıya fırlatılmış denizanası misali yassı ve ölüydü. Sonra biri, sağ el, güçlükle parmak uçlarında başlayarak doğrulmaya çalıştı; titriyordu, geriye çekildi, kendi ekseni etrafında dönüp kararsız durdu, tekrar dönerek aniden sinirle kaptığı bir jetonu, başparmağının ve işaretparmağının uçları arasında küçük bir tekerlek gibi kararsız kararsız yuvarladı. Ve aniden kedi gibi kamburunu çıkarıp panter gibi eğilerek yüz franklık jetonu siyah alanın ortasına attı, deyim yerindeyse fırlattı. Öylece uykuya yatmış sol eli ise, sanki bir işaret almışçasına ani bir heyecan sardı; ayağa kalkıp yavaşça emekleyerek titreyen, jetonu fırlatırken deyim yerindeyse bitkin düşen kardeş ele doğru sokuldu, şimdi ikisi de ürperti içinde yan yanaydı, ikisi de don nöbeti geçirirken kolayca birbirine kenetlenen dişler gibi eklemleriyle sessizce masaya vuruyordu; hayır, hiçbir zaman, bir kere bile bu kadar çok konuşan, bu kadar heyecan ve gerilimden dolayı kasılmış bir ifadeye sahip başka eller görmedim ben. Bu kubbeli mekândaki diğer her şey, salonlardan gelen metalik sesler, krupiyenin pazaryerlerindeki satıcıların çığlığına benzer sesi, insanların geliş gidişleri, şu an yüksekten atılan, yuvarlak ve zemini düz kafesine tutkuyla atlayan o top bile, parlayan ve vızıldayan izlenimlerin sinirleri rahatsız ederek harekete geçiren çeşitliliğinin hepsi, seyri beni bir şekilde büyüleyen, titreyen, nefes alıp veren,

soluyan, bekleyen, üşüyen, ürperen o iki eşsiz elin yanında, bana birden ölü ve donuk göründü.

Ama sonunda daha fazla dayanamadım; o büyülü ellerin sahibi insanı, onun yüzünü görmem gerekiyordu, ürkekçe –evet gerçekten ürkekçe, çünkü o ellerden korkuyordum!– gözlerimi yavaşça gömleğinin kollarına, ince omuzlarına doğru kaldırdım. Yine şoka girdim, çünkü bu yüz de tıpkı eller gibi dizginsiz ve kusursuz coşku dolu bir dil konuşuyordu, zarif ve neredeyse kadınsı denebilecek bir güzellikle aynı sonsuz inatçılık ifadesine sahipti. Ben hiç böyle bir yüz görmemiştim; bu kadar dışarıya doğru kavis çizen, tümüyle kendisinden kopuk bir yüz; onu bir maske, gözsüz bir maske gibi rahatça izlemek için bolca fırsatım oldu: Bir saniye olsun ne sağ ne sol tarafa döndü bu tutkunun esiri göz: Bir yanda gözbebeği, öbür yanda rulet topu, biri açık gözkapağının altında sabit, siyah, donuk bir cam küre gibi dururken; onun parlak aksi maun renkli diğeri, yuvarlak rulet çarkının içinde çılgınca bir heyecanla sıçrayarak yuvarlanıyordu. Hiç, bir kez daha söylüyorum, böyle gergin, bu kadar büyüleyici bir yüz görmemiştim. Genç ve aşağı yukarı yirmi dört yaşındaki bir insanın yüzüydü bu; ince, narin hatlı, biraz uzunca ve bu yüzden bu kadar etkileyici. Tıpkı elleri gibi yüzü de yetişkin erkek olmaktan öte coşkuyla kumar oynayan bir oğlan çocuğunun yüzü gibiydi, ancak tüm bunların farkına ben daha sonra vardım, çünkü o an bu yüz, hırs ve çılgınlığın ön plana geçtiği bir ifadenin arkasında tamamen kaybolmuştu. Susuz kalan küçük ağzı dişlerini yarı yarıya açığa çıkarmıştı: Dudakları kaskatı bir şekilde açıkken, dişlerinin nöbet geçirircesine birbirine çarptığını on adım mesafeden görebiliyordunuz. Açık sarı bir tutam saçı terden alnına yapışmış, yere düşmekte olan birininki gibi öne doğru düşmüştü; ardı arkası kesilmeyen seğirti, burnunun iki yanında bir ileri bir geri titreşim yaratıyordu, sanki cildin altında gözle görünmeyen küçük

dalgalar hareket halindeydi. Ve bu tamamen öne eğik kafa, farkında olmadan gittikçe daha çok öne doğru düşüyordu, insana küçük topun sarmalıyla sürükleniyormuş duygusu veriyordu; ellerini şiddetle sıkmasının nedenini ancak o an anladım: Ancak bu karşı basınç sayesinde, bu kasılmayla odağından sapma eğilimi gösteren bedenini dengede tutabiliyordu. Ben hiç –yine aynı şeyi söyleyeceğim– tutkuyu bu kadar açık, bu kadar vahşi, bu kadar çekincesiz bir doğallıkla gözler önüne seren bir başka yüz görmemiştim, bakışlarımı ona sabitledim; o yüz... dönen topun sıçrayışı ve seğirişine yönelen o bakışlar kadar tutkusuna zincirli, bir o kadar da bağlıydı. O andan başlayarak salonda olup biten başka hiçbir şeyin farkına varmadım, her şey bana soluk, donuk ve bulanık, o yüzde alevlenen ateşle kıyaslanınca karanlık göründü; hiç kimseyi görmeden, belki bir saat boyunca yalnızca bir kişiyi ve onun jestlerini tek tek izledim: O sırada krupiye yirmi altın parayı onun alması için hırsla uzanan eline doğru sürerken, gözleri parlak bir ışık gibi kıvılcım saçıyordu, kasılan ellerinin oluşturduğu yumruklar aniden açılmış ve parmakları birbirinden ayrılmıştı. Yüzü o saniye aniden aydınlandı ve oldukça gençleşti, kırışıklıkları düzleşti, gözleri parıldadı, öne doğru kasılan bedeni kolaylıkla doğrulup bir binici rahatlığıyla hızla oraya oturdu, zafer duygusuyla dolu, parmakları kibirli ve âşık bir ifadeyle yuvarlak metal paraları şıngır şıngır öttürüyor, onları birbirine vuruyor, onlara dans ettiriyor, onlarla türlü türlü sesler çıkartıyordu. Sonra huzursuzluk içinde tekrar başını döndürdü, adeta burun delikleriyle koklayarak doğru izi arayan genç bir köpek gibi birden hızlı bir hamleyle altın paralardan oluşan kümenin hepsini dörtgenlerden birine boşaltmak için yeşil masaya şöyle bir göz gezdirdi. Ardından yine o sabırsız bekleyiş, o gerginlik başladı. Yine o dudakların elektriklenmişçesine sarsılan dalga hareketleri başladı, yine eller kasıldı, insanı kıvrandıran gerilim bir

hayal kırıklığıyla moral bozucu şekilde son buluncaya kadar yüzünde beliren o erkek çocuğuna özgü ifade, şehvetli bekleyişin ardından kayboldu: Az önce erkek çocuğu gibi heyecanlanan yüz sarardı, beti benzi soldu ve yaşlandı, gözleri cansızlaşıp ateşi söndü; tüm bunlar birkaç saniye içinde, topun tahmin edilenin dışında bir sayı üzerine düştüğü ana kadar geçen zamanda oldu. Kaybetmişti: Birkaç saniye öylece oraya baktı, sanki anlamamış gibi aptalca sayılabilecek bir bakışla; buna rağmen krupiyenin insanda kamçı etkisi uyandıran ilk çağrısıyla parmaklar hemen pençesine alsın diye yine birkaç altın paraya uzandı. Fakat kendinden emin hali kaybolmuştu, metal paraları önce bir alana, sonra farklı düşünüp bir diğerine koydu, top daha yuvarlanmaktaydı ki titreyen eliyle, ani bir hevese kapılıp buruşuk iki banknotu hızla dörtgen alanın içine attı.

Kaybetme ve kazanmaya dair bu hızlı iniş çıkış, aralıksız sürdü, tahminen bir saat kadar, bu zaman zarfında büyülenmiş bakışlarımı, önce tüm heyecanların akınına uğrayan sonra durulan o sürekli değişim halindeki yüzden bir an bile alamadım; gözlerimi ellerinden ayıramadım, fıskiyeli havuz misali duyguların bir yükselip bir alçaldığı göstergenin bütününü her kasıyla yansıtan o büyülü ellerden. Ben hiç, doğaya düşen ışık ve gölge gibi tüm renklerin ve duyguların sürekli değişim halinde hızla belirdiği o yüzü seyrettiğim kadar büyük bir heyecanla tiyatroda bir oyuncunun yüzünü seyretmedim. Ben hiç, kumar oynayan yabancı birinin bu heyecanıyla tüm benliğimle empati kurmadım. Biri beni o an izlemiş olsa, çelik gibi o noktaya sabitlenmemi bir hipnoz olarak değerlendirebilirdi, gerçi benim kendimde olmama halim de bir şekilde buna benzer bir durumdu; bu mimik oyununa bakmaktan kendimi alamıyordum, bulunduğum mekânda birbirine karışan ışıklar, gülüşmeler, insanlar ve bakışlar gibi başka her şey, sarı bir duman gibi etrafımı gelişigüzel sarmıştı, bunun ortasında da alevler

arasında bir ateş parçası gibi onun yüzü duruyordu. Hiçbir şey duymuyor, hiçbir şey hissetmiyor, ne öne doğru geçmek için izdiham yaratan insanları ne de duyargalar gibi aniden öne atılan, para atan veya para toplayan başka elleri fark ediyordum; ne topu görüyor ne de krupiyenin sesini duyuyordum, ancak rüyada gibi olan biten her şeyi heyecan ve aşırılık yüzünden içbükey ayna misali abartılı olarak bu ellerde görüyordum. Zira topun kırmızı bölmeye mi, yoksa siyah bölmeye mi düştüğünü, yuvarlandığını veya durduğunu bilmek için rulet tablasına bakmam gerekmiyordu: Kaybetmek ve kazanmak, beklenti ve hayal kırıklığına dair her evre, tutkunun esir aldığı bu yüzdeki sinirler ve jestlerin oluşturduğu hummalı çizgilerden okunuyordu.

Ama arkasından o korkunç an geldi; geçen zaman boyunca belli belirsiz içime korku salan, şimşek gibi asılarak gergin sinirlerimi aniden ortasından yırtan o an. Top yine çıt çıt eden o hafif sesiyle tablaya düştü, yine yüz kadar ağzın nefesini tuttuğu o an gelip çattı, ta ki krupiyenin sesi kazanan sayıyı –bu kez sıfır– bildirinceye kadar; o arada krupiye işgüzar rulet sopasıyla, her yandan sesi duyulan şıkır şıkır öten metal paraları, hışır hışır eden banknotları çoktan toplamaya başlamıştı bile. İşte o anda kasılmış her iki el, oldukça ürkütücü bir hareket yaptı, payına düşen bir şey olmadığı halde, bir şeyler kapmak için adeta havalandı, sonra yerçekimine yenik düşmekten başka yol bulamayıp ölürcesine yorgun masaya doğru indi. Sonrasındaysa aniden bir kez daha canlandı, nöbete tutulmuşçasına masadan çekilip ait oldukları bedene koştu, yabankedisi gibi vücudunun üst bölümüne doğru, yukarısına, aşağısına, sağına, soluna tırmandı, belki bir yerine hâlâ unutulmuş bir metal para sıkışmıştır diye sinirli sinirli ceplerin hepsini yokladı. Ama her seferinde eli boş geri döndü, gittikçe daha çok öfkelenerek bu anlamsız ve gereksiz aramayı yineledi, o arada rulet tablası yeniden dönmeye

başlamıştı bile, diğerlerinin oyunu devam ediyordu, metal paralar şıkır şıkır ses çıkarıyor, koltuklar yerinden oynuyor, iç içe geçen yüz çeşit hafif sesin oluşturduğu gürültü salonu vızıltıyla dolduruyordu. Titriyor, korkudan sarsıntı geçiriyordum: Sanki bir tane de olsa metal para bulmak için umarsızca buruşuk giysisinin ceplerini ve şişkin görünen yerlerini karıştıran eller benim ellerimdi, bu kadar net yaşıyordum her şeyi. Ve birden tek bir hamleyle adam karşımda ayağa kalktı; tam olarak söylersem, aniden huzursuzluğa kapılan biri gibi ayağa kalkmıştı; boğulmamak için olduğu yerde yukarıya fırlayan biri gibi, arkasındaki sandalye gürültüyle yere yuvarlandı. Ama bunu fark etmeden, mahcup ve şaşkın bir tavırla kendisine yol veren etrafındaki kişilere dikkat etmeden sendeleyerek yürüyen adam, ağır adımlarla masadan uzaklaştı.

O an sanki taş kesildim. Çünkü o insanın o sırada nereye gittiğini hemen anlamıştım: ölüme. Böyle ayağa kalkan biri, otele geri dönmez, bir şarap evine, bir kadına, bir tren kompartımanına, hayatın içinde var olan herhangi bir yere gitmezdi, ancak derin bir boşluğa atlamaya giderdi. Bu cehennem salonunda en duygusuz biri bile, bu insanın herhangi bir yerden, evden ya da bankadan ya da akrabalardan destek almadığını, son parasıyla yaşamını tehlikeye atarak burada oturduğunu ve şimdi sendeleyerek bir yere gittiğini, başka herhangi bir yere, ama kesinlikle bu yaşamın ötesinde bir yere gittiğini anlardı. Hep korkmuş olmama, ilk andan itibaren kazanç ve kayba dair daha yüce bir şeyin burada söz konusu olduğunu gizemli bir şekilde hissetmiş olmama rağmen, şimdi yaşamın onun gözlerinden süratle nasıl kaçtığını ve ölümün henüz hayattaki bu yüzün betini benzini nasıl soldurduğunu görünce, kötü şeyler olacağı içime doğdu. O insan yerinden kalkıp hızla uzaklaştığı sırada sendelerken, ben farkında olmadan –onun bedensel hareketlerini öyle içselleştirmişim ki– ellerimle bir yere tutunma ihtiyacı

hissettim, zira az önce onun damarlarında ve sinirlerindeki gerginlik gibi şimdi de bu sendeleyiş onun jestlerinden çıkıp benim bedenime işlemişti. Ama sonra beni de ardı sıra *sürükledi*, peşinden gitmeliydim: İradem dışı ayaklarım beni ona götürüyordu. Tamamen bilinçsizce oldu bunlar, bunu yapan bizzat ben değildim; aksine kimseye bakmadan, kendim ne durumdayım bilmeden çıkışa giden koridora doğru koştum.

Vestiyerdeydi, görevli ona pardösüsünü getirdi. Ama kendi kolları artık ona itaat etmiyordu: İşini özenle yapan görevli felçli birine yardım eder gibi giyinmesine yardım etti. Bahşiş vermek için elini robot gibi yeleğinin cebine soktuğunu gördüm, ama eli cebinden boş çıktı. O an yine birden her şeyi hatırlar gibi oldu, görevliye mahcup halde bir söz söylemek isterken dili dolaştı ve az önceki gibi öne doğru ani bir hamle yaptı, ardından tam bir sarhoş gibi kumarhanenin merdiven basamaklarından yalpalayarak inerken, kapıdaki görevli önce küçümseyici bir ifadeyle, sonra durumu kavrayan bir gülümsemeyle kısa bir süre arkasından baktı.

Onun o tavrı öyle sarsıcıydı ki tanık olduğum için utanç duydum. Bir tiyatroda sahnenin kenarından yabancı birinin çaresizliğini seyretmiş gibi rahatsızlık duyup başımı yana çevirdim, ama sonra yine aniden o anlaşılmaz korku beni düşüncelerimden uzaklaştırdı. Vestiyerden pardösümü alıp hiçbir şey düşünmeden tamamen mekanik, tamamen içgüdüsel, bu yabancı insanın peşinden hızla karanlığa doğru koştum."

Mrs. C. hikâyesini anlatmaya bir an için ara verdi. Karşımda hiç kıpırdamadan oturmuş, kendine özgü sükûnet ve nesnellikle neredeyse aralıksız konuşmuştu, tıpkı içten içe hazırlanıp olayları özenle sıraya dizmiş biri gibi. Şimdi ilk kez durmuştu, ara verip aniden hikâyesini bir yana bırakarak doğrudan bana döndü:

"Hem size hem kendime söz verdim," diyerek söze başladığında biraz huzursuzdu, "olan biten her şeyi büyük bir dürüstlükle anlatacağım diye. Ama ben şimdi sizden bu dürüstlüğüme tüm kalbinizle inanmanızı ve davranış tarzımın altında söylenmemiş şeyler olabileceğini düşünmemenizi rica edeceğim, böyle olması beni bugün utandırmaz belki, ama gerçek tümüyle saptırılmış olur. Yani mahvolmuş o kumarbazın arkasından caddede koşarken, o genç insana âşık filan olmadığımı vurgulamalıyım; aklımdan onun bir erkek olduğu bile geçmedi, o dönem kırk yaşını aşmış bir kadın olarak, eşimin ölümünden sonra bir erkeğe yan gözle bile bakmış değildim. Böyle şeyler benim için *kesinlikle* bitmişti: Bunun altını çizerek söylüyorum size, söylemem gerekli, çünkü daha sonra yaşanan her şeyi dehşet uyandıran yönleriyle anlamanız sizin için zor olur. Beni o bahtsız insanın peşine zorunluymuşum gibi düşüren duygularımı açıkça anlatmak benim için elbette kolay değil: Bunun içinde merak vardı, ama özellikle insanı dehşet içinde bırakan bir korku da vardı; daha doğrusu ilk andan başlayarak gözle görülmeyen, belli belirsiz hissetmiş olduğum korkunç bir şeye *karşı* duyulan bir korkuydu bu. Ama böyle hisleri insan analiz edemiyor, bölümlere ayıramıyor, özellikle çok zorlayıcı, çok hızlı, çok anlık bir şekilde arka arkaya geliştikleri için, belki de yolda koşarken bir otomobilin altında kalması muhtemel bir çocuğu tutup geriye çekmek gibi yardım amacıyla tamamen içgüdüsel bir davranıştı benimki. Ya da kendileri yüzme bilmedikleri halde, boğulan birinin arkasından köprüden atlayan insanların durumuna benzetilebilir belki yaptıklarım? Girişikleri eylemin aptalca bir cesaret olduğuna dair mantık yürütmeye vakit bulamadan, büyülenmiş gibi bir şey onları arkalarından iter, bir arzudur onları aşağıya çeken; aynen böyle, düşünmeden, sağlıklı bir bilinçten yoksun olduğum o anda oyun salonundan çıkışa, çıkıştan taraçaya doğru o bahtsızın peşine düştüm.

Eminim ki ne siz ne de gözleriyle böyle bir şeye tanık olan herhangi bir kişi bu korku dolu meraktan kaçınabilirdi, zira olsa olsa yirmi dört yaşındaki o genç adamın, bir ihtiyar gibi güçlükle, bir sarhoş gibi sallanarak, bağı çözülmüş kırık eklemlerle kendini merdivenden yola açılan taraçaya doğru sürüklemesinden daha üzüntü veren bir manzara düşünülemez. Orada çuval gibi ağır bir şekilde bir banka yığıldı. Onun bu hareketi yine bende ürperti yarattı ve aklımdan şu geçti: Bu insan tükenmiş. Ancak bir ölü ya da hiçbir kasında yaşam belirtisi olmayan biri ancak böyle yığılıp kalır. Omzuna doğru eğik duran kafası bankın arkalığına dayanmış, kolları dermansız kendi halinde yere doğru sarkmıştı, titreyerek yanan sönük fenerlerin yarı karanlığında gelip geçen herkes onun silahla vurulduğunu düşünebilirdi. Ve işte –onu birden neden bu şekilde hayal ettiğimi açıklayamam, ama birden gözlerimin önüne geldi bu hayal, elle tutulacak kadar somut, ürpertici ve korkunç denecek kadar da gerçekti– böylece o anda o bana karşımda silahla vurulmuş biri gibi geldi, cebinde bir tabanca taşıdığından ve yarın o insanı ya bu bankın ya da başka bir bankın üzerinde boylu boyunca uzanmış, cansız ve kan gölüne batmış halde bulacaklarından emindim kesinlikle. Zira bir taş uçuruma düşerken nasıl ki dibi bulmadan durmazsa, o da kendini banka öyle bırakmıştı: Ben hiç, bedensel jestlerle anlatılan yorgunluk ve çaresizliğe dair benzer bir ifade görmemiştim.

Şimdi benim durumumu düşünün bir: Yıkılmış o insanın hareketsiz halde oturduğu bankın yirmi ya da otuz adım gerisinde ne yapacağımı bilmeden bilinçsizce duruyordum, ya yardım etme niyetiyle ileriye doğru yürüyecektim ya da bize öğretildiği ve kuşaktan kuşağa aktarıldığı kadarıyla sokakta yabancı bir erkekle konuşmak ayıp olduğu için geriye çekilecektim. Gaz fenerleri bulutlu gökyüzüne doğru puslu bir ışık yayıyordu, nadiren biri hızla geçip gidiyordu, çünkü neredeyse gece yarısı olmuştu ve ben parkta intiharın eşiğin-

deki bu kişiyle yalnız sayılırdım. Beş ya da on kez kendimi toparlayıp ona doğru gitmek istedim, ama her seferinde ya utangaçlık duygusu ya da belki düşen insan kendine yardım edeni de kendisiyle birlikte sürüklemekten hoşlanır şeklindeki içgüdüsel sezgi beni şiddetle geri çekti; bu gelgitin ortasında durumumun saçmalığını ve gülünçlüğünü kendim de hissediyordum. Buna rağmen ne onunla konuşabiliyor ne çekip gidebiliyor ne bir şey yapabiliyor ne de onu bırakabiliyordum. Belki bir saat boyunca, bitmek bilmez bir saat boyunca karanlık denizin binlerce küçük dalgası zamanı bölerken, bu taraçada kararsızlık içinde gidip geldim dersem, bana inanacağınızı umuyorum; bir insanın tümden mahvoluşunun bu görüntüsü beni o kadar sarsmış, o kadar elimi ayağımı bağlamıştı ki.

Ama bir türlü bir şey söyleyecek, bir harekette bulunacak cesareti bulamıyordum, gecenin yarısını böyle bekleyerek, olduğum yerde ayakta durarak geçirebilirdim veya belki sonunda daha mantıklı olan bencilliğim beni eve gitmek için harekete geçirebilirdi, hatta o acı yumağını güçsüzlüğüyle baş başa bırakmaya çoktan karar vermiş olduğumu bile düşünüyorum, ama o an yüce bir güç benim kararsızlığım karşısında kararlı davrandı. Zira yağmur başladı. Rüzgâr bütün akşam boyunca ağır ve nemli bahar bulutlarını denizin üstünde toplamıştı, gökyüzünün aşağıya doğru büyük bir basınç yaptığını hem akciğeriniz hem kalbinizle hissediyordunuz, aniden ilk damlaların düşmesiyle gittikçe şiddetlenen yağmur ağır, ıslak, rüzgârın sürüklediği sağanak halinde yeri dövmeye başladı. Farkında olmadan bir büfenin sundurmasına sığınmışım, şemsiyemi açmış olmama rağmen, hâlâ esen şiddetli rüzgâr yağmuru demet demet giysime boşaltıyordu. Yeri kamçı gibi döven damlaların soğuk tozunun yüzüme ve ellerime kadar püskürdüğünü hissediyordum.

Ama –öyle korkunç bir manzaraydı ki bugün bile, yirmi yıl sonra bile hatırası gırtlağımı düğüm düğüm yapıyor– sel

gibi yere inen bu sağanakta talihsiz adam bankta hareketsiz oturuyor, hiç oralı olmuyordu. Bütün yağmur oluklarından su gürleyerek akıyor, kentten o tarafa doğru gelen arabaların uğultusu duyuluyordu, kafalarına geçirdikleri pardösüleriyle insanlar sağa sola kaçışıyordu; canlı olan her şey ürkekçe boynunu eğmiş, kaçıyor, koşuyor, sığınacak yer arıyordu; her yanda, insan olsun, hayvan olsun herkesin yeryüzüne düşen bu olgudan korktuğu hissediliyordu; yalnızca oradaki bankta karamsar düşüncelerle yumak haline gelmiş o insan ilgisizliğini koruyor, hareket etmiyordu. Duygularının her birini hareket ve mimiklerle görünür kılma özelliğinin bu insana büyülü bir şekilde bahşedildiğini size daha önce de söyledim; ama hiçbir şey, yeryüzünde hiçbir şey çaresizliği, kendinden ümidi kesmişliği, daha hayattayken ölmüş olmayı bu hareketsizlik, şakır şakır yağan yağmurun altında bu durgun ve duygusuz duruş, ayağa kalkamayacak kadar, korunacak bir dam altı bulmak için birkaç adım atamayacak kadar yorgun olmak, kendi varlığına karşı bu olağandışı ilgisizlik kadar sarsıcı bir şekilde ifade edemezdi. Hiçbir heykeltıraş, hiçbir şair, ne Michelangelo ne de Dante, son ümitsizliğin jestlerini, kendini sağanak halinde yağan yağmura teslim etmiş, kendini korumak için parmağını bile oynatamayacak kadar kayıtsız ve yorgun olan bu yaşayan insan kadar güzel hissetmemi sağlayamazdı.

Beni harekete geçiren bu oldu, başka türlü davranmam mümkün olamazdı. Yağmur sularının oluşturduğu su oluklarının arasından koşarak geçtim ve bankta oturan külçe halindeki sırılsıklam insanı sarstım. 'Gelin!' deyip kolundan tuttum. Bakışlarını güçlükle yukarıya doğru kaldırıp sabit gözlerle bana baktı. Yavaş yavaş hareket edecekmiş duygusu uyandırdı, ama hiç bir şey algılamıyordu. 'Gelin!' diyerek öfkeli sayılabilecek bir ifadeyle bir kez daha üstündeki pardösünün ıslak kollarını çekiştirdim. O zaman yavaşça ayağa kalktı, isteksiz ve kararsızdı. 'Ne istiyorsunuz?' diye

sordu, buna verecek bir yanıtım yoktu, çünkü onunla nereye gideceğimi kendim de bilmiyordum: Sadece onu soğuk sağanaktan, intihar demek olan ümitsizlik içindeki bu anlamsız oturma halinden uzaklaştırmaktı niyetim. Kolunu bırakmadım, tam tersine ne yapacağını hiç bilmeyen o adamı, en azından rüzgârın her yöne savurduğu yağmurun şiddetli sağanağından biraz olsun korusun diye satış büfesinin öne doğru çıkan dar sundurmasının altına kadar sürükledim. Ne başka bir şey ne de başka bir niyet geçiyordu aklımdan. Amacım bu insanı sadece kuru bir yere, sadece bir saçak altına çekmekti: İlk anda bundan başka bir şey düşünmemiştim.

Böylece ikimiz yan yana dar bir şerit halindeki kuru yerde ayakta durduk, ahşap büfenin kapalı kepenginin önünde, o çok dar sundurmanın altındaydık; doymak bilmeyen yağmur haince faaliyetini sürdürürken, birden patlayan fırtına, nemli soğuğun boşluğa savrulan paçavralarını durmadan giysilerimize ve yüzümüze çarptı. İçinde bulunduğumuz durum katlanılacak gibi değildi. Bu sırılsıklam yabancı insanın yanında daha fazla dikilip duramazdım. Ama onu buraya getirdikten sonra da tek kelime etmeden öyle orada bırakamazdım. Bir şey yapmam lazımdı; yavaş yavaş kendi kendime makul ve pratik bir şey düşünmem lazım dedim. En iyisi, dedim, onu bir arabayla kaldığı yere götürmek, sonra ben de konakladığım yere giderim: Yarın olunca ne yapacağını bilir nasılsa. Böylece tekinsiz geceye bakarken dalıp giden yanımdaki hareketsiz adama sordum: 'Nerede oturuyorsunuz?'

'Evim yok... Nice'ten daha dün akşamüstü geldim... bana gidemeyiz.'

Son cümleyle ne demek istediğini hemen anlamadım. Bu insanın beni bir... bir koket sandığını ancak biraz sonra fark ettim; beni şanslı kumarbazlardan veya sarhoşlardan biraz para koparmayı umdukları için geceleri burada kumarha-

ne etrafında gezinen çok sayıda kadından biri sandığını az sonra anladım. Sonuçta başka türlü düşünmesi de mümkün değildi zaten, zira ilk olarak şimdi, size bunu anlattığım şu an, durumun tamamen sıra dışı hatta gerçekdışı olduğunu hissediyorum; onu banktan çekiştirerek kaldırmam ve doğal olarak sürüklemem gerçekten zarif bir kadına yakışan türden değilken, benim hakkımda başka ne düşünebilirdi ki. Ama bunu hemen akıl edemedim. Ancak daha sonra, onun benim şahsımla ilgili kapıldığı korkunç yanlış anlamanın biraz sonra farkına vardım. Yoksa yanılgısını güçlendirmekten başka bir işe yaramayan şu sözleri hiç ağzıma alır mıydım: 'Bu yüzden işte, bir otelde oda ayırtmalıyız. Burada kalmamalısınız. Şimdi herhangi bir yerde konaklamanız gerek.'

İşte o an, onun beni utandıran yanılgısının birden farkına vardım, zira yüzünü bana hiç dönmeden alaycı bir ifadeyle olumsuz yanıtını şöyle verdi: 'Hayır, bir odaya ihtiyacım yok, artık hiçbir şeye ihtiyacım yok. Kendini yorma, benim sana verebileceğim hiçbir şey yok. Yanlış adama çattın, ben beş parasızım.'

Bunu yine öyle sarsıcı bir ilgisizlikle, öyle çirkin söyledi ki; onun öylece dikilmesi, sırılsıklam, ıslak ve içten içe tükenmiş bir insanın o bitap halde kepenge yaslanışı beni öyle sarsmıştı ki ufak da olsa aptalca bir can sıkıntısına harcayacak zamanım yoktu. Onun kumar salonundan sendeleyerek ayrıldığını gördüğüm ilk andan itibaren, o inanılması güç bir saat esnasında hep şunu duyumsadım: Burada bir insan var, ölümün eşiğinde, henüz hayatta, nefes alan genç bir insan, ben onu kurtarmak *zorundayım*. Ona biraz daha yaklaştım.

'Parayı düşünmeyin, yalnızca benimle gelin! Burada kalamazsınız, size konaklayacağınız bir yer bulacağım. Hiçbir şeye kafa yormayın, haydi, gelin benimle!'

Yüzünü bana doğru çevirdi, yağmur tüm şiddetiyle etrafımızda davul çalıp çatı oluklarından akan sular ayak-

larımızı kamçılarken, onun karanlığın ortasında ilk kez yüzümü görmek için büyük bir çaba sarf ettiğini hissettim. Bedeni de yavaşça içinde bulunduğu uyuşukluktan uyanıyor gibiydi.

'Peki, nasıl istersen,' diye yumuşak bir ifade kullandı. 'Benim için fark etmez... Sonuçta neden olmasın? Hadi gidelim.' Ben şemsiyeyi açtım, o da yanıma gelip koluma girdi. Bu ani yakınlıktan hoşlanmadım, hatta telaşa kapıldığımı bile söyleyebilirim, korkum kalbimin derinliklerine kadar nüfuz etti. Ama ona herhangi bir şeyi yasaklama cesaretinden yoksundum; zira onu itecek olsam boşluğa düşerdi, benim de şimdiye kadarki çabam boşa giderdi. Kumarhaneye doğru biraz geri yürüdük. Şimdi onunla ne yapacağımı bilmediğimi ilk olarak o an anladım. En iyisi, diye hızla aklımdan geçirdim, onu bir otele götüreyim, orada konaklaması ve yarın evine dönebilmesi için otelde eline para vereyim: Düşündüğüm sadece buydu. Şimdiki gibi arabalar önümüzden hızla geçip kumarhaneye doğru gidiyordu, birine seslendim ve arabaya bindik. Faytoncu nereye diye sorduğunda, ilk anda aklımda verecek bir yanıt yoktu. Ama yanımda iliğine kemiğine kadar ıslanmış sırılsıklam bu insanı hiçbir otelin kabul etmeyeceğini birden düşününce –ayrıca gerçekten deneyimsiz bir kadın olarak aklıma hiç ahlaksızca bir şey gelmiyordu– faytoncuya sadece şunu söyledim: 'Mütevazı bir otele!'

Faytoncu telaşsızdı, sağanağa tutulmuş halde atları harekete geçirdi. Yanımdaki yabancı insan tek kelime etmiyordu, tekerleklerden takır takır sesler geliyordu, yağmur şiddetli sağanak halinde camları kamçılıyordu. Bu karanlık, ışık girmeyen, tabuta benzer dikdörtgen yerde sanki bir cenaze ile yol almaktaydım. Bu sessiz beraberliğin garipliğini ve sıkıntısını biraz olsun dağıtayım diye bir söz etmek için düşünmeye başladım. Birkaç dakika sonra araba durdu, önce ben indim, o adeta uykudan yeni uyanmış gibi arabanın kapısını

kapatırken, ben faytoncunun parasını verdim. Şimdi bilmediğimiz küçük bir otelin kapısının önündeydik, kapının üzerinde kubbe şeklindeki cam sundurma, her yanda bıktırıcı şiddetiyle geçit vermez geceyi lime lime eden yağmura karşı ayakta durduğumuz dar alanı koruyordu.

Yabancı adam yazgısına yenik düşmüş halde kendiliğinden duvara yaslandı, ıslak şapkası ve buruşuk giysilerinden sular akarak yere damlıyordu. Nehirden çıkarılmış hâlâ aklı başında bir sarhoş gibi orada öylece duruyordu, yaslandığı dar alanın etrafından sızan sular oluk oluk yere akıyordu. Ama o, ne kendini ne şapkasını silkelemek için en ufak bir çaba sarf ediyor, yağmur damlaları durmadan alnından ve yüzünden aşağıya akıyordu. Tamamen kayıtsızdı duruşu, beni sarsan bu kırılganlığı size ifade edebilmem olanaksız.

Ama o an düşünmek değil, eyleme geçmek gerekiyordu. Elimi çantama soktum, 'İşte size yüz frank,' dedim. 'Bununla kendinize bir oda tutun ve yarın Nice'e geri dönün.'

Şaşkın şaşkın bana baktı.

'Sizi kumar salonunda izledim,' diye üzerine vardım, duraksadığını hissedince. 'Her şeyinizi kaybettiğinizi biliyorum, bir aptallık yapmak üzeresiniz. Yardım kabul etmek ayıp bir şey değil... alın, işte!'

Ama ondan beklemediğim bir çabuklukla elimi geriye doğru ittirdi. 'Sen iyi bir insansın,' dedi, 'ama paranı sokağa atma. Benim için artık yapılacak bir şey yok. Bu gece uyumuşum ya da uyumamışım hiç fark etmez. Yarın zaten her şey bitmiş olacak. Benim için yapılacak bir şey yok.'

'Hayır, parayı almalısınız,' diye üzerine vardım, 'yarın farklı düşünürsünüz. Siz şimdi önce bir yukarıya çıkın, her şeyi yarına bırakın. Gündüz gözüyle insana her şey farklı görünür.'

Ancak, ben parayı ona vermek için yine ısrarlı davranınca, neredeyse sert bir tavırla elimi itti. 'Yapma,' diye tekrarla-

dı yine boğuk bir sesle, 'bir anlamı yok. Burada odayı kanla kirletip insanlara sıkıntı vereceğime, bu işi dışarıda görmem daha iyi olur. Beni ne yüz ne de bin frank kurtarır. Yarın yine elimdeki son frankla kumar salonuna gider, hepsini kaybedinceye kadar da oynamayı sürdürürüm nasılsa. Neden bir kez daha baştan başlayayım ki, bıktım artık.'

O boğuk sesin içime nasıl işlediğini tahmin edemezsiniz; ama şunu hayal edebilirsiniz: Burnunuzun dibinde genç, aklı başında, canlı, nefes alan bir insan duruyor ve bütün gücünüzü toplamadığınız takdirde, düşünen, konuşan, nefes alan bu genç insanın iki saat içinde cesede dönüşeceğini biliyorsunuz. Onun anlamsız direncini kırma çabam, o an adeta öfkelenmeme ve hiddetlenmeme neden oldu. Kolundan yakalayıp şunları söyledim: 'Bu aptallığa bir son verin! Şimdi yukarıya çıkıp bir oda tutuyorsunuz, ben de yarın sabah gelip sizi tren istasyonuna götürüyorum. Buradan gitmeniz gerek, sabah olur olmaz eve dönmelisiniz, sizi biletiniz elinizde trende görmeden işin ucunu bırakmayacağım. Birkaç yüz frank ya da birkaç bin frank kaybetti diye, genç bir insan hayatına son vermez. Bu korkaklıktır, aptalca bir öfke ve hiddet krizidir. Yarın siz de bana hak vereceksiniz!'

'Yarın!' diye oldukça karamsar ve alaylı bir vurguyla tekrarladı. 'Yarın! Yarın nerede olacağımı keşke bilsen! Keşke ben de bilsem, doğrusu ben de biraz merak ediyorum bunu. Hayır, evine git hayatım, zahmete girip paranı çöpe atma.'

Ama ben pes etmedim. Duygu ve düşüncelerime hâkim olamıyordum, çıldırmış gibiydim. Zorla elini tutup banknotları avcuna sıkıştırdım. 'Parayı alıp derhal yukarıya çıkacaksınız!' O esnada kararlı bir tavırla zile yaklaşıp çaldım. 'İşte zili çaldım, görevli şimdi gelir, yukarıya çıkın ve yatın. Sabah dokuzda sizi otelin önünde bekleyeceğim ve hemen istasyona götüreceğim. Yapılacak şeyleri düşünmeyin, evinize gidinceye kadar gerekli her şeyle ben ilgilene-

ceğim. Ama şimdi gidin yatın, uykunuzu alın, gerisini de düşünmeyin!'

Aynı anda içeriden kapıdaki anahtarın sesi geldi ve görevli kapıyı açtı.

'Gel!' dedi, o an aniden sert, kararlı, ısrarcı bir sesle, bileğimi saran parmakları çelik gibi geldi bana. Korktum... öyle çok korktum, öyle elim ayağım tutuldu, öyle başıma yıldırım düşmüş gibi oldum ki tüm bilincimi yitirdim... Kendimi savunmak, kurtulmak istiyordum... ama irademfelç olmuştu sanki... ve ben... bunu anlayacaksınız... ben... ben orada sabırsızca bekleyerek duran görevliden tanımadığım biriyle mücadele ettiğim için utanıyordum. Ve böylece... böylece aniden kendimi otelin içinde buldum; konuşmak, bir şeyler söylemek istiyordum, ama boğazıma bir şey düğümlenmişti... eli tüm ağırlığıyla ve ısrarcı tavrıyla kolumu tutuyordu... bilinçsizce beni yukarıya sürükleyen elini uyuşukluk içinde hissediyordum... anahtarın sesi duyuldu... ve birden bugün bile adını bilmediğim o yabancı insanla otelin birinde, yabancı bir odada baş başa kaldım."

Mrs. C. yine konuşmaya ara verdi ve birden ayağa kalktı. Artık sesine hâkim olamıyor gibiydi. Pencereye yöneldi, birkaç dakika kadar sessizce dışarıya baktı, belki de sadece alnını soğuk cama dayamıştır: İyice bakma cesaretini gösteremedim, zira yaşlı kadını heyecanlıyken izlemek beni hüzünlendiriyordu. O kontrollü adımlarla geri dönüp tekrar karşımda oturuncaya kadar, öylece soru sormadan, ses çıkarmadan sessizce oturup bekledim.

"İşte böyle, şimdi en zor şeyleri anlatmış sayılırım. O ana kadar bir... bir ilişkiye girmeyi düşünmediğimi, hem de yabancı biriyle, gerçekten bilinçli bir arzu olmadan, hatta tümüyle bilinçsizce, yaşamımın pürüzsüz yolunda ilerler-

ken aniden bir kapana kısılmış gibi bu duruma sürüklenmiş olduğumu bir kez daha söylersem, benim için kutsal olan şeyler adına, onurum ve çocuklarım adına yemin edersem, bana inanacağınızı umuyorum. Size ve kendime karşı dürüst olacağıma söz verdim, şimdi bir kez daha söylüyorum, ben yalnızca yardım etmek için bir parça uyarılmış bir arzu yüzünden, yoksa başka özel bir duygu nedeniyle değil, herhangi bir istek duymadan, herhangi bir hayale kapılmadan bu trajik serüvene sürüklendim.

O odada, o gece yaşananlar bana kalsın; doğrusu ben o gecenin bir saniyesini bile unutmadım, asla unutmak da istemem. Çünkü o gece bir insanın yaşamı için mücadele verdim, zira tekrarlıyorum: Bu mücadele, ölüm kalım mücadelesiydi. Bu yabancı insanın, bu artık yarı yarıya kayıp insanın, ölüm tehdidi altındaki birinin tüm hırs ve tutkusuyla en son şeye sarıldığını yadsınamaz biçimde bütün hücrelerimle çok açık bir şekilde hissetmiştim. Ayaklarının altındaki uçurumu hisseden biri gibi sarılmıştı bana. Ben de bütün olanaklarımı kullanarak onu kurtarmak için tüm gücümü topladım. Böyle bir anı belki bir insan hayatında ancak bir kez yaşar, bu da milyonda bir olur; bu kötü rastlantı olmasaydı, pes etmiş, kaybolmuş bir insanın bir kez daha yaşamın hayat veren her damlasını şiddetli bir arzuyla, nasıl hararetle, nasıl umarsızca emebileceğini ben bile tahmin edemezdim; yirmi yıl boyunca yaşamdaki her türlü şeytani güçten uzak kalmış biri olan ben, doğanın ara sıra soğuk ve sıcak, ölüm ve yaşam, coşku ve çaresizlikle ilgili yönlerini birkaç nefeslik ana böyle muhteşem, böyle olağanüstü bir şekilde sıkıştırdığını asla anlamazdım. Ve o kadar mücadele ve konuşmayla, tutku, öfke ve nefretle, yalvarma ve sarhoşluk gözyaşlarıyla dolu olan o gece bana bin yıl sürmüş gibi geldi; uçurumun başında birbirine kenetlenmiş sendeleyen iki insan olarak biz –birimiz ölme isteğiyle yanıp tutuşurken, diğerimiz her şeyden habersizdi– bu ölümcül huzursuzluk-

tan, farklı, tamamen değişmiş olarak, farklı duygular, farklı sezgilerle çıktık.

Ben artık bundan söz etmek istemiyorum. Ne anlatabilmem mümkün ne de içimde böyle bir istek var. Ama size yalnızca sabah uyandığımda utanç veren o anı anlatmalıyım. Hiç bilmediğim kadar gecenin derinliklerine dalan kurşun gibi ağır bir uykudan uyandım. Gözlerimi açmadan önce uzunca bir zamana ihtiyacım oldu, gözüme çarpan ilk şey o ana kadar hiç görmediğim bir tavan oldu, sonra elimle sağı solu yoklayınca, nasıl geldiğimi bilmediğim, bana çok yabancı, hiç görmediğim çirkin bir odada olduğumu anladım. İlk anda bunun o çok bulanık ve karmaşık uykunun kalıntısı bir rüya olduğuna ikna ettim kendimi –ama pencerelerden odaya oldukça berrak, yadsınamayacak kadar gerçek gün ışığı, sabah ışığı giriyordu, aşağıdaki yoldan fayton tekerleklerinin, tramvay zilinin ve insanların sesi geliyordu– sonra artık düş görmediğimi, uyanık olduğumu anladım. Aklımı başıma toplayayım diye olsa gerek kendiliğinden doğrulmuşum ve o an... yan tarafa baktığımda... o an ne göreyim –duyduğum korkuyu size anlatamam– geniş yatakta yanımda yabancı bir insan uyuyordu... nasıl yabancı, nasıl yabancı, nasıl yabancı, hem de yarı çıplak tanımadığım bir insan... Hayır, korku dolu o anın betimlenemeyeceğini biliyorum: Manzara öyle korkunç üstüme üstüme geldi ki gerisin geriye halsiz yatağa düştüm. Bu mutluluk sarhoşluğu değildi elbette, artık ne yapacağını bilmemek de değildi, aksine yıldırım hızıyla hiçbir şeyin akıl sır erecek gibi olmadığını anladım, kendimi hiç tanımadığım bir insanla, hiç tekin olmayan bir batakhanede, yabancı bir yatakta bulduğum için nefretten ve utançtan ölmek istiyordum yalnızca. Sanki yaşamıma son verebilirmişim, her şeyi kavrayan ama hiçbir şey anlamayan o açık, o korkunç açık bilincimi yitirebilirmişim gibi kalbimin durduğunu, soluğumun kesildiğini bugünmüş gibi anımsıyorum.

O durumda, bütün eklemlerim buz kesmiş halde yatakta ne kadar kaldığımı asla bilemeyeceğim: Ölüler de tabutta benzer şekilde kazık kesiliyordur herhalde. Bildiğim sadece gözlerimi kapatıp Tanrı'ya, gökyüzündeki herhangi bir güce dua ettiğim, bu hakikat olmasın, bu gerçek olmasın diye. Ama keskinleşen duyumlarım artık hiçbir aldatmaya izin vermiyordu, yan odada insanların konuştuğunu, suların aktığını, dışarıdaki koridordan gelen ayak seslerini duyuyordum ve bu işaretlerin her biri duyumlarımın oldukça uyanık olduğunu acımasızca kanıtlıyordu.

Bu kötü durumun ne kadar sürdüğünü bilemiyorum: Böyle anlar yaşamda ölçülebilen zamana göre farklılıklar gösteriyor. Ama birden içime başka bir korku düştü, peşimi bırakmayan bir korku: Bu yabancı insan, ismini bile bilmiyordum, şimdi uyanıp benimle konuşabilirdi. O an hemen benim için tek çıkar yol var diye düşündüm: O uyanmadan giyinip kaçmak. Artık o beni görmemeliydi, artık onunla konuşmamalıydım. İş işten geçmeden kurtulmalı, gitmeli, gitmeliydim, yaşantıma ait herhangi bir yere geri dönmeliydim, otelime dönmeli, hemen kalkacak trenle bu lanetli yerden, bu ülkeden gitmeli, onunla bir daha karşılaşmamalı, bir daha onu görmemeli, ne bir tanık ne bir suçlayan ne de olanları bilen biri karşıma çıkmalıydı. Düşüncelerim güçsüzlüğümü yendi: Büyük bir dikkatle, hırsız gibi sessiz hareketlerle yataktan yavaşça çıkıp giysilerimi el yordamıyla buldum. Büyük bir dikkatle giyindim, o arada uyanacak diye her an titriyordum, nihayet başardım, şansım yaver gitti. Sadece şapkam yatağın öbür taraftaki ayakucundaydı, şimdi parmak uçlarıma basarak onu almalıydım, ama o an bunu yapmam *mümkün* olmadı: Hayatıma damdan düşen bir taş gibi dahil olan bu yabancı insanın yüzüne bir kez olsun bakmak istedim. Yalnızca bir an bakmak istedim, ancak... tuhaftı, zira orada mışıl mışıl uyuyan yabancı genç adam, benim için *gerçekten* yabancı bir insandı: Dün görmüş olduğum yüzü

ilk anda hiç tanıyamadım. Ölürcesine sinirli bu insanın yüzünde tutkudan şiddetle gerilen heyecan içindeki hatlar adeta silinmişti, orada yatanın tamamen çocuksu, tamamen bir oğlan çocuğununkine benzeyen bir yüzü vardı, adeta saflık ve neşeden *pırıl pırıldı*. Dün sinirden dişlerinin arasına sıkışan dudakları, bugün hafifçe aralanmış, neredeyse gülümsemeye hazır halde düşlere dalmış, sarı saçları kırışıksız alnına bukleler halinde düşmüştü; nefesi göğsünden dinlenme halindeki bedenine sükûnet içinde yumuşak bir dalga oyunu halinde yayılıyordu.

Size daha önce anlatmıştım, belki anımsıyorsunuzdur; ben hiçbir insanda tutku ve hırs ifadesini bu kadar güçlü, bu kadar korkunç güçlü bir aşırılık içinde, oyun masasındaki bu yabancıda olduğu kadar bir başka insanda gözlemlemedim. Ve size söylüyorum ki ben hiç, bebekken uykularında etraflarına zaman zaman melek gibi mutluluk ışıkları saçan çocuklarda bile, ne böyle pırıl pırıl bir aydınlık ne de gerçekten böyle *mutlu* bir uyku ifadesi gördüm. Bu yüz, bütün duyguları somut bir şekilde dışarıya yansıtıyordu; yani iç dünyaya dair tüm sıkıntılardan sıyrılmış cennetteki gibi huzurlu olma, uzaklaşma ve kurtulma hali de denebilir. Bu beklenmedik anda tüm korku ve ürkeklikler ağır, siyah bir manto gibi üstümden düştü; artık utanmıyordum, hayır, mutlu olduğum bile söylenebilirdi. Korkunç ve kavranamaz olan şeyler benim için birden bir anlam kazandı, *sevinç* içindeydim, burada bir çiçek gibi huzur içinde sakin sakin yatan bu genç, bu narin ve güzel insan, şayet ona teslim olmasaydım, parçalanmış, kanlı halde, ezilmiş yüzüyle, cansız, gözleri olabildiğince açık, kayalık yamacın dibinde bir yerde bulunacaktı, şu düşüncemden *gurur duydum*: Onu kurtarmıştım, o kurtulmuştu. Ve şimdi –başka türlü olması zaten olanaksız– *anne* gözüyle uyuyan gence bakıyordum, onun ikinci kez –kendi çocuklarımın doğumundan daha sancılı olan– doğumunu sağlamıştım. Ve kullanılmış, kirli

odanın ortasında, bu iğrenç ve pis, bayağı otelde –sözlerim size gülünç gelebilir– kilisedeki gibi bir duygu, mucize ve kutsallığa dair bir mutluluk sardı beni. Tüm bir yaşamın o korkunç anından, benim için ikinci bir an, çok şaşırtıcı ve çok etkileyici, bir hastabakıcıya özgü ikinci bir an ortaya çıkmıştı.

Hareket ederken çok mu ses çıkarmıştım? Farkında olmadan konuşmuş muydum? Bilmiyorum. Ama uyuyan genç adam birden gözlerini açtı. Korkudan geri geri gittim. Şaşkınlıkla etrafına bakındı –az önce ben aynı durumdaydım– müthiş bir derinlikten ve karmaşadan güçlükle doğrulur gibi bir hali vardı. Bakışları, yabancısı olduğu ve hiç bilmediği odada dikkatle gezindi, sonra şaşkınlıkla bana yöneldi. Ama o konuşmaya başlamadan ya da tam kendine gelmeden önce ben kendimi toparladım. Bir söz söylememeli, bir soru sormamalı, bir yakınlık kurulmamalı, düne ve dün geceye dair hiçbir şey bir daha yaşanmamalı, yorumlanmamalı, konuşulmamalıydı.

'Şimdi gitmem gerekiyor,' dedim ona hızlı hızlı, 'siz burada kalın ve giyinin. Saat on ikide sizinle kumarhanenin girişinde buluşalım: Orada sizin için gereken neyse yapacağım.'

Onun konuşmasına fırsat vermeden dışarıya kaçtım, sırf o odayı artık görmeyeyim diye, arkama dönüp bakmadan binadan hızla çıkıp gittim, ne otelin ne de orada dün geceyi birlikte geçirdiğim o yabancı adamın adını biliyordum."

Bir soluk alıp verinceye kadar Mrs. C. anlattıklarına ara verdi. Ama sesinde gerginlik ve bunalımdan eser kalmamıştı: Dağda yokuş yukarıya zorlukla çıkan bir araba nasıl çıktığı tepeden inerken önüne çıkan çukurları hızla aşarsa, onun hikâyesi de, şimdi rahatlamış ses tonuyla birlikte su gibi akıp gidiyordu:

"Sonra, sabah ışığı ile aydınlanan yollardan geçerek aceleyle kaldığım otele doğru yola koyuldum, o an sıkıntı veren

duygularımdan nasıl kurtulduysam, değişen havayla gökyüzünde bulanık ne varsa silinmişti. Zira daha önce söylediklerimi unutmayınız: Kocamın ölümünden sonra yaşantımın akışı tümüyle değişmişti. Çocuklarımın bana ihtiyacı yoktu, kendimle hiç barışık değildim, zaten belli bir amacı olmayan her şey bir yanılgıdan ibarettir. Şimdi ilk kez beklenmedik şekilde bir sorumlulukla karşı karşıyaydım: Bir insanı kurtarmıştım, bütün gücümü toplayarak onun mahvolmasına engel olmuştum. Aşılması gereken küçük bir sorun daha vardı yalnızca, bu görevin tamamlanması gerekiyordu: Bu düşüncelerle otele vardım: Kapı görevlisi, otele ancak sabahın dokuzunda geldiğim için olacak bana şaşkın şaşkın baktı, ama ben oralı olmadım; olanlarla ilgili utanç ve sıkıntıya dair hiçbir şey düşüncelerim üzerinde baskı uyandırmıyordu, yaşama arzumun yeniden belirmesiyle, varlığımın gerekli olduğuna dair beklenmedik yeni bir duyguyla içim içime sığmıyordu. Odamda çabuk çabuk kıyafetimi değiştirdim, bilinçsizce (bunu ancak daha sonra fark ettim) daha açık renk bir giysi giymek için yas kıyafetimi çıkardım, para çekmek için bankaya gittim, trenlerin hareket saatlerini öğreneyim diye aceleyle istasyona koştum; kendi kendime şaşırsam da hızımı kesemeyip birkaç alışveriş ve randevu işini de hallettim. Artık şimdi kaderin karşıma çıkardığı insanın yola çıkmasını ve kesin kurtuluşu sağlamaktan başka yapacak bir şey kalmamıştı geriye.

Elbette onunla yüz yüze gelmek için gereken gücü toplamam gerekiyordu. Zira dün yaşanan her şey karanlıktaki bir burgaçta olmuştu, tıpkı selde sürüklenen iki taşın aniden birbirine çarpması gibi; birbirimizi şahsen tanıdığımız bile söylenemezdi, o yabancının beni görünce hatırlayabileceğinden bile pek emin değildim. Dün olanlar bir rastlantının sonucuydu, bir esriklik, kafası karışık iki insanın çılgınlığıydı; oysa bugün kendimi düne göre daha açık ifade etmem gerekiyordu, çünkü acımasız berrak gün ışığında

kişiliğimle, yüzümle, kanlı canlı biri olarak onun karşısına çıkacaktım.

Ama her şey düşündüğümden daha kolay oldu. Sözleştiğimiz saatte tam kumarhaneye yaklaşıyordum ki genç bir adam bir banktan ayağa fırlayıp hızla bana doğru yaklaştı. İfade gücü yüksek her hareketinde olduğu gibi şaşkınlığında da öyle doğal, öyle çocuksu, öyle art niyetsiz, öyle mutlu bir ifade vardı ki. Bana doğru koşarken gözleri minnet ve derin saygıdan gelen mutluluktan ışıl ışıldı, onu görünce ne yapacağını şaşıran gözlerim karşısında gözlerini minnetle aşağıya doğru eğdi. Oysa minnet ifadesi insanlarda çok nadir görülen bir şeydir, özellikle de minnet duygusu büyük olanlar, duygularını açığa vuracak ifadeyi bulamazlar; şaşkın şaşkın susarlar, utanırlar, zaman zaman da duygularını saklamak için yüzlerini asarlar. Oysa şimdi, Tanrı'nın gizemli bir yontucu gibi duygulara dair tüm jestlerin manalı, güzel ve canlı bir şekilde dışarıya vurmasını sağladığı bu insanda minnet duygusunun ifadesi de tıpkı tutku gibi bedenin özünden gelen bir ışık saçıyordu. Elime doğru eğildi, bir oğlan çocuğununkine benzeyen narin kafasını, büyük bir saygıyla eğip dudaklarını parmaklarıma dokunduracak kadar saygılı bir öpücüğü bir dakika kadar sürdürdükten sonra hemen geri çekti ve nasılsınız diye sordu, duygulu bir ifadeyle bana baktı; ağzından çıkan her sözcüğün büyük bir terbiye barındırması, içimde kalan korku kırıntılarının birkaç dakika içinde kaybolmasına yetti. Adeta huzurlu duyguların bir yansıması gibi, etrafımızda çehresi değişen her şey ışık içindeydi: Dün öfkeyle köpüren deniz bugün çarşaf gibi sakindi, öyle ki kıyıya vuran dalgaların altında kalan her çakıl taşının pırıltısı bulunduğumuz yerden bile görülüyordu; kumarhane, o cehennem çukuru, ipek gibi uzanan gökyüzünün altında tertemiz görünüyordu, dün bardaktan boşanırcasına yağan yağmurdan korunmak için sundurmasına sığındığımız o büfe, şimdi kepenkleri açılmış bir çiçekçi

dükkânıydı: Beyaz, kırmızı, yeşil ve çeşitli renklere sahip çiçeklerden oluşan rengârenk bir karmaşa içindeki bitki topluluğu oraya yığılmıştı, canlı renkli bir bluz giymiş bir genç kız satıyordu o çiçekleri.

Onu küçük bir restoranda öğle yemeğine davet ettim; kendisini tanımadığım genç adam, orada bana trajik serüveninin öyküsünü anlattı. Anlattıkları, yeşil masada titreyen, sinirden sallanan ellerini gördüğümde ilk aklıma gelen şeyin kanıtıydı. Avusturya'nın Polonya topraklarındaki eski soylu bir aileden geldiğini, kariyerini diplomasi alanında yapmasına karar verildiğini, üniversite eğitimini Viyana'da aldığını, bir ay önce sınavlarının ilkini üstün bir başarı ile verdiğini anlattı: O gün kutlama yapmak için yanında kaldığı, genelkurmayda üst düzey subay olan amcası ödül olarak onu faytonla Prater'e götürmüş, birlikte hipodroma gitmişler. Amcasının at yarışlarında şansı yaver gitmiş, arka arkaya üç kez kazanmış: Sonra kazandığı kalın bir deste banknotla şık bir restoranda yemek yemişler. Ertesi gün, geleceğin diplomatı, başarılı olduğu sınavdan dolayı babasından bir aylık harçlığı kadar bir para ödülü almış; iki gün önce olsa onun için büyük olan bu meblağ, kolay kazanılan o paradan sonra az ve önemsiz görünmüş ona. Bu yüzden yemekten hemen sonra yine at yarışlarına gitmiş, heyecan ve tutkuyla bahislere katılmış; şansına, belki de şanssızlık demek daha doğru, son koşudan sonra elindeki paranın üç misliyle Prater'den ayrılmış. Bazen at yarışlarında, bazen kafe ve kulüplerde kumar çılgınlığına tutulmuş, bu onun hem zamanını çalmış hem eğitimini engellemiş hem de sinirlerini bozmuş, hepsinden önemlisi de parasını tüketmiş. Artık düşünemez, huzur içinde uyuyamaz olmuş, iradesine hâkim olmakta güçlük çekmiş; bir keresinde gece vakti, her şeyini kaybetmiş olarak kulüpten eve geldiğinde, soyunurken yeleğinin cebinde unutulmuş buruşuk bir banknot bulmuş, kendini tutamamış, tekrar giyinip kafe-

nin birinde domino oynayan birkaç kişi buluncaya kadar deli gibi dolanıp durmuş ve onlarla gün ağarıncaya kadar kumar oynamış. Evli kız kardeşi ona bir kez yardım elini uzatmış, onun büyük soylu bir ailenin mirasçısına kredi vermeye her an hazır olan tefecilere olan borçlarını ödemiş. Bir süre kumarda kazandıklarıyla idare etmiş, sonrasındaysa sürekli düşüşe geçmiş, kaybettikçe karşılıksız borçlar ve tutulmayan sözler tek çıkar yol olan kazancı daha önü alınamaz biçimde zorunlu kılmış. Saatini ve giysilerini çoktan rehine vermişmiş zaten, nihayet korkunç bir şey olmuş: Yaşlı yengesinin nadiren kullandığı bir çift küpeyi dolaptan çalmış. Tekini yüksek bir para karşılığında rehine koymuş, elindeki parayı aynı akşam kumarda dört katına çıkarmış. Ama rehine koyduğu küpeyi geri almak yerine, parasının hepsiyle kumar oynama riskini göze almış ve kaybetmiş. Oradan ayrılıp seyahate çıkacağı sırada henüz kimse yaptığı hırsızlığın farkında değilmiş, bu yüzden küpenin eşini de rehine koyduktan sonra yola çıkmış, birden aklına gelen fikirle, rulette düşlediği varlığa kavuşmak için trenle Monte Carlo'ya gitmiş. Çok geçmeden giysilerini, şemsiyesini, bavulunu orada satmış; elinde içinde dört kurşunu olan tabancasından ve vaftiz annesi Prenses X'in değerli taşlarla süslü küçük haçından, ki ondan vazgeçmeyi hiç istemiyormuş, başka bir şeyi kalmamış. Ama o haçı da öğleden sonra 50 frank karşılığında satmış, sırf akşam son bir kez daha kumarın insanı kıvrandıran ölüm kalım savaşının zevkini tatsın diye.

Bütün bunları bana, kendine özgü canlı kişiliğinin o cazip hoşluğuyla anlattı. Onu heyecanla irkilerek, sarsılarak dinledim; ama masamdaki o insanın bir hırsız olmasına kızmam gerektiği düşüncesine bir an olsun kapılmadım. Dün birisi bana, çevresinde çok sıkı geleneksel değerler arayan benim gibi kusursuz bir yaşam sürmüş bir kadına, neredeyse oğlum yaşında, inci küpe çalmış, hiç tanımadığım genç

bir insanla bu denli samimi bir şekilde oturacağıma dair en ufak bir imada bulunmuş olsa, o insanın aklını kaçırdığını düşünürdüm. Ama ben onun hikâyesini dinlerken, bir an olsun dehşete kapılmadım, her şeyi öyle doğal, öyle büyük bir heyecanla anlatıyordu ki yaptıkları bir rezaletten çok geçirdiği bir nöbetin, bir hastalığın hikâyesi gibiydi. Ayrıca: Dün gece akıntıya kapılmışçasına beklenmedik bir şey yaşamış benim gibi biri için, 'olanaksız' sözcüğü de birden anlamını yitirmişti. Üstelik o on saat içinde ben, öncesinde geçirdiğim kırk yıllık burjuva hayatımda edindiğim gerçekle ilgili deneyimlerin bin kat fazlasını edinmiştim.

Ancak onun itiraflarında beni ürküten şey başkaydı; o da kumar tutkusundan bahsederken, yüzündeki bütün sinirleri elektriğe kapılmış gibi seğirten gözlerindeki o ateşli pırıltı. Ayrıca yaşadıklarını tekrar anlatmak da onu heyecanlandırıyordu; canlı yüzü, çok net bir biçimde her heyecanını neşe ve sıkıntıyla birlikte gösteriyordu. Elleri, o muhteşem ince eklemli elleri, sinirli elleri, tıpkı kumar masasındaki gibi istemeden yine alıcı kuş misali avlayıp kaçan yaratıklara dönüştü: O konuşurken, ellerinin birden eklemlerden parmak uçlarına kadar titrediğini, olağanüstü bir güçle bükülüp yusyuvarlak olduğunu, sonra yeniden açıldığını ve tekrar yumulduğunu gördüm. Küpeleri çaldığını itiraf ederken, parmakları (istem dışı ürperdim) şimşek gibi öne atılıp hızla bir hırsıza özgü yakalayış biçimini aldı: Parmakların mücevhere doğru nasıl sıçradığını ve onu aceleyle elinin içine nasıl hapsettiğini *gördüm*. Adını koyamayacağım bir korkuyla tutkusunun bu insanı kanının son damlasına kadar zehirlemiş olduğunu anladım.

Anlattıklarımda beni fazlasıyla sarsan ve dehşete düşüren tek şey, genç, pırıl pırıl, doğası gereği sorumsuz bir insanda bu acınası bağımlılığın saçma bir tutku halini almış olmasıydı. Bu yüzden beklenmedik anda hamisi olduğum bu kişiyle bir dost gibi konuşmayı ilk görevim saydım ve şey-

tana uyulan yerlerin başında geldiği için Monte Carlo'dan bir an önce ayrılmasını, küpelerin kaybolduğu anlaşılıp geleceği sonsuza dek kararmadan önce, hemen bugün ailesine geri dönmesini söyledim ona. Hem çıkacağı yolculuk hem de rehine koyduğu mücevheri geri alması için gerekli parayı kendisine vereceğimi söyledim, elbette bugünden yola çıkması ve asla bir daha oyun kartlarına elini sürmeyeceğine ya da başka türden kumar oynamayacağına dair şerefi üzerine yemin etmesi şartıyla.

O yabancı, mahvolmuş insanın beni, önce tevazuyla, sonra gittikçe artan bir heyecanla nasıl dinlediğini, ben ona yardım edeceğime dair söz verirken, nasıl *ezberlercesine* sözlerime kulak verdiğini asla unutmayacağım; ellerimi tutmak için birden ellerini masanın üzerine uzattı, zihnime kazınan jestleri adeta ibadet ediyormuş, kutsal bir vaatte bulunuyormuş gibiydi. Genelde biraz fırtınalı ifadeye sahip açık renkli gözleri şimdi yaşlarla doldu, mutluluktan duyduğu heyecan yüzünden bedeni titriyordu. Size onun jestlerinin ifade gücünü betimlemeye çalıştım ama *bu* seferkileri tasvir edebilmem olanaksız, çünkü o hareketler öylesine esrik, öylesine olağanüstü bir mutluluğun ifadesiydi ki bir insanın yüzünde görülecek türden değildi, onu ancak bir rüyadan uyanırken bir meleğin kaybolmakta olan yüzünü gördüğünüzü sandığınızdaki beyaz gölgeyle karşılaştırabilirdiniz.

Niye saklayayım ki: O bakışlara dayanamadım. Hissedilir ölçüde çok nadir yaşandığından, karşınızdakinin size müteşekkir olması insanı mutlu ediyor, aynı şekilde nezaketli davranış da hoşa giden bir şey, hele benim gibi ölçülü ve mesafeli biri için bu duygu taşkınlığının insana iyi gelen ve mutluluk veren farklı bir tarafı vardı. Ayrıca: Bu sarsılmış ve ezilmiş insanla eşzamanlı olarak doğa da dünkü yağmurdan sonra büyüleyici bir şekilde uykusundan uyanmıştı. Restorandan dışarıya çıktığımızda etraf ışık içindeydi, tamamen sükûnet içindeki deniz ufuk çizgisine kadar

masmaviydi. Yalnızca martılar denizin üzerinde daha farklı, daha yüce tondaki bir mavilikte bembeyaz süzülmekteydi. Riviera'nın doğasını siz de bilirsiniz. Her zaman insanda güzel bir etki bırakır, ama bir kartpostal kadar donuktur, her zaman koyu olan renklerini yavaş yavaş gözler önüne serer, sakin sakin her bakışla buluşan uykudaki tembel bir güzellik, her zaman fazlasıyla emre amade oluşunda Doğu'ya özgü bir yan vardır. Ama ara sıra, çok nadiren bu güzelliğin uykusundan uyandığı günler olur, o zaman harekete geçer, o zaman adeta öfkelenmişçesine göze batan, fanatik kıvılcımlar saçan renklerle çığlık atar, o zaman bin bir türlü rengini zafer edasıyla gözlerinizin önüne serer, o zaman kor gibi yanar, hazdan kendinden geçer. İşte böyle coşkulu bir gün, dün geceki o fırtınalı havanın kaosundan çıkmıştı, caddeler yıkanmış beyaz çamaşır gibi parlıyordu, gökyüzü turkuvaz rengindeydi, yağmura doymuş yeşillikler içindeki çalılıklar her yana renkli kıvılcımlar saçıyordu. Hava çok güneşli, nem düşük olduğundan, dağlar birden hissedilir şekilde yakınlaşmıştı: Parlak cila sürülmüş ışık içindeki kente doğru merakla sokulmuşlardı sanki, her baktığınızda davetkâr bir şekilde enerji veren yönünü hissettiğiniz doğa, farkında olmadan insanı kendisine çekiyordu: 'Fayton tutalım,' dedim, 'Corniche boyunca gezeriz.'

Sevinçle onayladı: Buraya geldiğinden beri bu genç insanın bu manzarayı ilk kez gördüğü ve ilk kez fark ettiği belliydi. O ana kadar yüzü asık, çirkin insanların bulunduğu nemli ve ter kokan havasız kumarhane salonundan ve gürültülü, hırçın, gri denizden başka bir şeyden haberi olmamıştı ki. Ama şimdi güneşli sahil muazzam bir yelpaze gibi karşımızdaydı, gözlerimiz bir baştan öbür başa sahile bakarken mutluluktan bayram ediyordu. Biz yavaş yavaş yol alan arabayla (o zamanlar henüz daha otomobil yoktu) harika yol boyunca ilerledik, birçok villanın ve çok sayıda insanın önünden geçtik: Her evin, yeşil fıstık çamlarıyla gölgelenen

her villanın önünden geçen herkesin, en derin arzusuyla ilgili olarak aklından defalarca şöyle bir şey geçmiştir herhalde: İşte sakin, mutlu ve dünyanın sorunlarından uzak bir şekilde yaşanacak yer!

Ben hiç hayatımda o andakinden daha mutlu olmuş muydum? Bilmiyorum. Arabada yanımda oturan, dün başı belada olan, ölümün eşiğindeki o genç adam, şimdi güneşin beyaz ışık sağanağından şaşkın, sevinç içindeydi: Yaşadığı bütün yılları geride bırakmıştı sanki. Tam bir oğlan çocuğuna dönüşmüştü sanki, hem coşkulu hem de saygı dolu gözlere sahip oynayan güzel bir çocuk, onda beni kendisine hayran bırakan şey sadece duyarlı nezaketiydi: Ne zaman araba dik bir yokuştan çıkarken zorlansa, çevik bir hareketle arabayı arkadan itmek için aşağıya atlıyordu. Ne zaman bir çiçek adından bahsedecek ya da yolda gösterecek olsam, hemen onu koparmak için arabadan iniyordu. Dünkü yağmurun çağrısına kanıp yola çıkan, güçlükle ilerleyen küçük bir kaplumbağayı, arkadan gelen arabanın altında kalmasın diye özenle yeşil çayıra bırakıyordu; o arada da neşeyle çok güzel, çok komik şeyler anlatıyordu: Sanırım gülerek bir tür rahatlama sağlıyordu, yoksa şarkı söylemesi, sıçraması, çılgınca bir şeyler yapması gerekecekti; ani heyecanı ona bu kadar mutlu ve bu kadar esrik hareketler yaptırıyordu.

Tepeye vardığımızda küçücük bir köyün içinden geçerken, birden o şapkasını nezaketle çıkarıp selam verdi. Şaşırmıştım: Buraya yabancı biri olarak kime selam verdiğini sordum. Sorum karşısında hafifçe kızararak, neredeyse af dilercesine, bir kilisenin önünden geçtiğimizi, tüm Katolik ülkelerdeki gibi onların ülkesi Polonya'da da çocukluktan itibaren her kilisenin, her Tanrı evinin önünde şapka çıkarıldığını ve selam verildiğini söyledi. Dine karşı bu güzel saygı şekli beni derinden etkiledi, hemen aklıma daha önce sözünü ettiği haç geldi, ona dindar mısın diye

sordum. Biraz mahcup bir tavırla mütevazı bir şekilde, Tanrı'nın onu affedeceğini umduğunu söyleyince, aniden aklıma bir fikir geldi..'Durun!' diye faytoncuya seslendim ve hızla arabadan indim. O şaşkın şaşkın arkamdan geldi: 'Nereye gidiyorsunuz?' diye sordu. 'Benimle gelin,' diye karşılık verdim sadece.

O yanımda yürürken, köyün tuğladan yapılmış küçük mabedine, kiliseye geri döndük. Kilisenin içindeki kireçli, gri renkli boş duvarlar zar zor seçiliyordu, kapı açıktı, bu sayede huni şeklinde sarı bir ışık keskince karanlığı delip içeriye sızmıştı, içerideki küçük sunağın çevresini mavi gölgeler sarmıştı. Buhur sıcaklığındaki gölgede kamaşan gözler sadece iki mumu seçiyordu. İçeriye girdik, şapkasını çıkardı, elini günahtan arınma suyuna daldırdı, istavroz çıkarıp diz çöktü. Ayağa kalkar kalkmaz kolundan tuttum. 'Oraya gidin,' diye ısrar ettim, 'ya bir sunağa ya kutsal saydığınız bir ikonaya ve söylediklerimi tekrarlayıp orada tövbe edin,' dedim. Bana baktı, şaşkındı, ürktüğü bile söylenebilirdi. Ama durumu çabuk kavradı ve bir nişe yöneldi, istavroz çıkarıp itaatkâr bir şekilde diz çöktü. 'Söylediklerimi tekrarlayın', dedim kendim de heyecandan titrerken, 'söylediklerimi tekrarlayın: Tövbe ediyorum' – 'Tövbe ediyorum,' diye tekrarladı, ben de devam ettim: 'Bir daha asla, ne tür olursa olsun para karşılığında oyun oynamayacağım, bir daha asla hayatımı ve şerefimi bu tutkunun esiri yapmayacağım.'

Bu sözleri titreyerek tekrarladı: Net ve yüksek sesle söylenen sözler mekânın derin boşluğunda asılı kaldı. Sonra bir an ortam öyle sessizleşti ki rüzgârın, ağaçların yaprakları arasına sokularak oluşturduğu hafif hışırtıyı bile duymak mümkün oldu. Ve o birden tövbekâr gibi diz çöktü, o ana kadar hiç duymadığım kadar büyük bir heyecanla, anlamadığım Leh dilinde arka arkaya hızlı ve karmaşık bir şeyler söyledi. Bu olsa olsa esrik bir dua olabilirdi, teşekkürünü ve pişmanlığını dile getiren bir dua, zira dua ederken aşırı

heyecandan olsa gerek, yazgısına boyun eğercesine başını tekrar tekrar kürsüye doğru eğiyordu, yabancı dildeki sesler gittikçe daha büyük bir heyecanla tekrarlanıyor, sonsuz bir huşu içinde hep aynı sözler duyuluyordu. Ben hiç, öncesinde de, sonrasında da, dünyanın dört bir yanındaki herhangi bir kilisede böyle dua edildiğini görmedim. O arada elleri kasılmış halde ahşap kürsüyü kavramıştı, bütün bedeni içindeki fırtınadan dolayı sarsılıyordu, bu yüzden zaman zaman ayağa kalkıyor, zaman zaman da yeniden diz çöküyordu. Artık ne bir şey görüyor ne de hissediyordu: İçindeki her şey bir başka dünyada, değişimin eşiğinde veya kutsal bir mertebeye yükseliyor gibiydi. Nihayet yavaşça ayağa kalktı, istavroz çıkardı ve güçlükle arka tarafa döndü. Dizleri titriyordu, yüzü çok yorgun birinin yüzü gibi bembeyazdı. Ama beni görür görmez gözleri parladı, gerçekten *inançlı* ve saf gülümsemesi bitkin yüzünü aydınlattı; biraz daha yaklaştı, Ruslara özgü şekilde fazlaca eğilip saygıyla dudaklarını dokundurmak için iki elimi tuttu: 'Sizi bana Tanrı gönderdi. Bunun için O'na teşekkür ettim.' Ne diyeceğimi bilemedim. O an, en azından aşağıdaki ahşap sıralara tepeden bakan org çın çın çalmaya başlasın isterdim, zira istediğim şeyi başardığımı hissediyordum: O insanı sonsuza dek kurtarmıştım.

Kiliseden o mayıs gününün pırıl pırıl, ışık saçan gün ışığına çıktık: Bana dünya hiç bu kadar güzel görünmemişti. Arabayla iki saat daha yavaş yavaş tepeye doğru çıktık, her virajda değişik bir manzara ve panoramik bir görüntü karşıladı bizi. Ama artık susuyorduk. O duygu selinden sonra her sözcük yetersizdi. Tesadüfen onunkiyle buluşan bakışlarımı utangaç bir tavırla ondan kaçırıyordum: Kendi yarattığım mucizeyi görmek beni çok derinden etkiliyordu.

Öğleden sonra saat beşe doğru Monte Carlo'ya geri döndük. Şimdi bir akrabama verdiğim randevuya gitmem gerekiyordu, bu randevuyu iptal etmem artık olanaksızdı. Ama

aslında içten içe bir mola vermek, şiddetle gerilen duygularımı gevşetmek ihtiyacındaydım. Çünkü o kadar mutluydum ki. Hayatımda hiç benzerini yaşamadığım bu çok heyecanlı, bu esrik durum nedeniyle dinlenmem gerektiğini hissediyordum. Bu yüzden hamisi olduğum gençten bir dakika için benimle otele gelmesini rica ettim: Orada, odamda ona çıkacağı yolculuk ve rehindeki mücevheri geri alması için para verecektim. Ben randevuma giderken, o tren biletini alacak; sonra akşam saat yedide tren istasyonunun giriş salonunda, onu Cenova üzerinden evine götürecek trenin hareketinden yarım saat önce buluşacaktık. Ben ona beş banknot uzattığımda, dudakları dikkat çekecek kadar soldu: 'Hayır... para... istemem... sizden, rica ediyorum, bana para vermeyin!' sözleri çıktı birbirine kenetlediği dişlerinin arasından, parmakları sinirden ve heyecandan yine titremekteydi. 'Para istemem... para istemem... bakamıyorum bile,' dedi bir kez daha, sanki iğrenme ve korku bedenini ele geçirmiş gibiydi. Ama onun utancını yatıştırdım, *bunun* sadece bir borç olduğunu, eğer kendini kötü hissediyorsa, bana bir makbuz imzalayabileceğini söyledim. 'Evet... evet... bir makbuz,' diye mırıldandı bakışlarını kaçırırken, sanki yapışkan bir şey ellerini kirletmişçesine banknotları buruşturup bakmadan cebine koydu ve boş bir kâğıda peşinden biri kovalıyormuş gibi hızla bir şeyler yazdı. Bana doğru başını kaldırdığında, alnından şıpır şıpır ter damlıyordu: Sanki içinden bir şey yükselip gırtlağını tıkamış gibiydi, elindeki kâğıdı tam bana uzattığı sırada, baştan aşağıya titremeye başladı ve birden –istemeden korkuyla geri çekilmişim– dizüstü çöküp elbisemin eteğini öptü. Anlatılamaz bir hareketti: Davranışının üzerimdeki çok güçlü etkisinden dolayı tüm bedenim titredi. Garip bir ürperti sardı beni, kafam karıştı ve kekeleyebildiklerim yalnızca şunlar oldu: 'Minnet duygularınızı ifade ettiğiniz için size teşekkür ederim. Ama lütfen şimdi gidin artık! Akşam yedide tren istasyonunun giriş salonunda vedalaşırız.'

Bana baktı, duygudan nemlenen gözleri parlıyordu; bir an için bir şeyler söyleyecek sandım, bir an için bana doğru bir hamle yapacakmış gibi geldi. Ama birden bir kez daha iyice eğildi ve odadan çıkıp gitti."

Mrs. C. konuşmaya yine ara verdi. Ayağa kalkıp pencerenin yanına gitti, dışarıya bakıp uzun süre hareketsiz ayakta durdu: Arkadan bakınca tüm siluetine yayılan hafif ve titrek bir tereddüt hissettim. Aniden kararlı bir tavırla döndü, o ana dek sakin ve kayıtsız olan elleri, sanki bir şey yırtacakmış gibi, birden duraksamasına son veren heyecanlı bir hareket yaptı. Ciddi, hatta cesur denebilecek bir ifadeyle bana baktı, birden yeniden anlatmaya başladı:

"Size karşı çok dürüst olacağıma söz vermiştim. Bu sözün ne kadar yerinde olduğunu şimdi görüyorum. O günün bütün akışını ilk kez sırasıyla anlatmaya ve o zaman iç içe geçmiş karışık duygular için net sözler bulmaya kendimi zorladığım için, ancak şimdi, o zaman bilmediğim veya bilmek istemediğim birçok şeyi ancak şu an çok net anlıyorum. Bu yüzden kendime karşı acımasız ve kararlı bir biçimde, hem kendime hem size hakikati söyleyeceğim: O sırada, genç adam odadan çıktıktan sonra yalnız kaldığımda –baygınlık gibi bir ağırlık çökmüştü üzerime– sanki kalbime sert bir darbe inmişti: Bir şey beni fazlasıyla üzmüştü, ama hamisi olduğum gencin bana karşı sevgi dolu saygılı davranışında kalbimi kıracak kadar içimi acıtan şeyin ne olduğunu bilmiyor ya da bilmek istemiyordum.

Ama şimdi, geçmişte yaşanmış her şeyi olduğu gibi düzenli bir şekilde, kendime mesafe koyarak içimden çıkarıp anlatmaya kendimi zorladığım için, ayrıca sizin dinleyici olarak utanç veren bir duyguyu gizlememi ve korkakça susmamı hoş görmeyeceğinizi bildiğim için, bugün net olarak söyleyeceğim şu: O zaman içimi acıtan şey hayal kırıklığıydı... o genç adamın o denli itaatle gitmesinin verdiği hayal

kırıklığı... beni durdurmak, yanımda kalmak için hiçbir girişimde bulunmaması... oradan ayrılıp gitmesi konusundaki ilk arzuma minnet ve saygıyla boyun eğmesi... beni kendine çekmek için bir şey yapmak yerine... beni yoluna çıkan bir azize gibi görmesi sadece... ve beni görmemesi... bir kadın olarak hissetmemesi.

Bu benim için bir hayal kırıklığıydı... kendime ne o zaman ne de sonra itiraf edebildiğim bir hayal kırıklığı; oysa bir kadının duyguları, söze dökmeden ve bilincinde olmadan da her şeyi bilir. Zira... artık kendimi daha uzun süre kandırmayacağım; o adam bana o zaman sarılsa, beni o zaman istese, onunla dünyanın öbür ucuna giderdim, hem kendi adımı... hem çocuklarımınkini lekelerdim... insanların dedikodularına aldırmaz, mantığımın sesini dinlemez, Madam Henriette'in daha bir gün öncesinde tanımadığı Fransız genciyle yaptığı gibi, onunla kaçardım... nereye, ne zamana kadar diye sormaz, önceki yaşamıma bir an bile dönüp bakmazdım... paramı, adımı, mal varlığımı, onurumu onun uğruna feda ederdim... dilenirdim, bu dünyada onun beni sürükleyebileceği her tür aşağılanmaya razı olurdum belki de. İnsanların ayıp dediği, saygın gördüğü her şeyi görmezden gelirdim, şayet ağzından bir sözcük olsa çıksa, bana doğru bir adım atsa, beni anlamayı denese, o an ona tüm kalbimi verirdim. Ama... size söyledim ya, bu garip tavırlı adam bana ve içimdeki kadına göz ucuyla bile bakmıyordu... ben ona teslim olmaya öyle hazırdım, onun aşkıyla öyle yanıp tutuşuyordum ki bunu ilk olarak kendimle baş başa kaldığımda anladım, onun aydınlık, deyim yerindeyse melek gibi yüzünü heyecana boğan o tutkuyu, içimin karanlık dehlizine düşüp terk edilmiş bir kalbin boşluğunda fırtına yaratınca anladım. Zar zor bütün gücümü topladım, gideceğim randevu canımı çok sıkıyordu. Sanki kafama geçirilmiş çelikten, baskı yapan bir miğferin ağırlığından sendeliyor gibi bir halim vardı. Sonunda ak-

rabaların kaldığı karşı taraftaki başka bir otele giderken, adımlarım kadar düşüncelerim de savruktu. Orada canlı bir sohbetin ortasında dalgın dalgın oturdum. Etrafıma her baktığımda, onun ışık ve gölge yayan bulut oyunları kadar canlı yüzünün yanında oradakilerin hareketsiz yüzleri bana donuk ya da maske gibi gelince, her seferinde yeniden korkuya kapıldım. Sanki bir sürü ölünün arasında oturuyormuşum gibi korkunç cansızdı bu insanların oluşturduğu topluluğun atmosferi; fincanıma şeker koyup bedenim orada aklım başka yerde sohbete katılırken, insanın yüzüne kanın hücum etmesi gibi sadece o yüz hep içimden yükselerek gözlerimin önüne geliyordu, onu seyretmek benim için heyecan verici bir mutluluktu ve ben onu –düşüncesi bile ürkütücüydü!– bir ya da iki saat içinde son kez görecektim. Farkında olmadan hafifçe iç çekmiş veya inlemiş olmalıyım ki kocamın kuzeni birden bana doğru eğildi: Bakışlarımın cansız ve sıkıntılı olduğunu, galiba pek iyi olmadığımı söyleyip derdimin ne olduğunu sordu. Bu beklenmedik soru, çaba sarf etmeden acele bir bahane bulmama yaradı, ona migrenim var, kimseye hissettirmeden gitmeme izin ver lütfen, dedim.

Kendi kendime kalınca, vakit kaybetmeden hızla otelime döndüm. Yalnız başıma odaya geldiğimde, beni yeniden bir boşluk ve terk edilmişlik duygusu sardı, bugün sonsuza dek ayrılacağım o genç insana karşı duyduğum arzunun ateşiyle kavruluyor oluşumun da bunda payı vardı. Odanın içinde bir aşağı bir yukarı gidip geldim, gereksiz yere kepenkleri açtım, kıyafetimi değiştirdim, hemen aynanın karşısına geçtim, onu kendime bağlayabilecek kadar bakımlı mıyım diye incelemek için. Ve birden ne yapmak istediğimi anladım: Onu bırakmamak için her şeyi yapmaya hazırdım! Yoğun düşüncelerle geçen bir saniye içinde bu arzum bir karara dönüştü. O gün akşam treniyle yola çıkacağımı bildirmek için oteldeki ilgili kişiye koştum.

Şimdi acele etmem lazımdı: Eşyalarımı toplarken bana yardım etsin diye oda hizmetlisi kızı çağırmak için zile bastım; zaman daralıyordu çünkü; birbirimizle yarışarak çabuk çabuk giysileri ve ufak tefek ihtiyaç malzemelerini bavula koyduk, yapacağım sürprizi ayrıntılarıyla düşünmeye başladım: O trene bineceği sırada ben yanında olacaktım, sonra vedalaşmak üzere elini bana uzattığı son, ama en son anda, onun şaşkın bakışları arasında hemen trene binecek, hem o geceyi hem de sonrakileri –o beni arzuladığı sürece– onunla beraber geçirecektim. Bir tür mutluluk ve sarhoşluk heyecanından içim içime sığmıyordu, elbiselerimi bavula tıkıştırırken, hizmetli kızın tuhaf bakışlarına rağmen ara ara aniden yüksek sesle kahkahalar attım: O sırada aklımın karıştığını hissettim. Hizmetli bavulları almaya geldiğinde, ona önce boş boş baktım: İçimdeki heyecan bu kadar şiddetli bir fırtına yaratırken, o an ne yapmam gerektiğini düşünmek çok zordu.

Zaman daralıyordu, saat yediyi geçmiş olmalıydı, trenin hareketine olsa olsa yirmi dakika vardı; gerçi benim oraya gidişim, karar verdiğim an itibarıyla artık veda demek değil, aksine ne kadar zaman, nereye kadar bana katlanırsa o kadar, onun yanında olmak demek, diye kendimi avutuyordum. Hizmetli bavulları otelin önüne çıkardı, hesabı ödemek için resepsiyona koştum. Görevli paranın üstünü bana uzattıktan sonra tam gitmeye hazırlanıyordum ki şefkatli bir el omzuma dokundu. Birden irkilmişim. Kuzenimdi, beni iyi görmediği için endişelenmiş, arkamdan beni görmeye gelmişti. Gözlerim kararadı. O an ihtiyaç duyacağım en son kişi oydu, geçen her saniye kötü sonuçlar doğuracak bir gecikme demekti, ama nezaketen de olsa ona birkaç söz söylemem ve ona yanıt vermem gerekiyordu. 'Yatmalısın,' dedi ısrarla, 'kesin ateşin var senin.' Belki de doğruydu, şakağımdaki damar güm güm atıyor, ara ara bayılacak gibi gözlerimin önünde o mavi gölgelerin süzül-

düğünü hissediyordum. Ama bir yandan ona hayır diyor, diğer yandan kendisine teşekkür etmeye çalışıyordum. O sırada ağzımdan çıkan her sözcük sabırsızlığıma sabırsızlık ekledi, bana kalsa onun uygunsuz zamandaki bu ilgisini elimin tersiyle iterdim. Buna rağmen bu gereksiz ilgiyi sunan kişi durdukça durdu, durdukça durdu, bana kolonya ikram etti, onu şakaklarıma sürüp serinlememi sağlama işini de başkasına bırakmadı: Ben o arada dakikaları sayıyor, aynı anda hem o genci hem de bu can sıkıcı ilgiden kurtulabilmenin yollarını düşünüyordum. Benim huzursuzluğum arttıkça, onun benimle ilgili şüpheleri arttı: Sonunda beni zorla odama gönderip yatayım diye ısrar etmeye başladı. O an –o benimle ilgilendiği sırada– bir anda salonun ortasındaki saati gördüm: Yedi buçuğa iki dakika vardı, tren 7.35'te kalkacaktı. Çaresiz birinin kaba umursamazlığıyla kuzenimin elini sert ve hızlı bir şekilde itip 'Elveda, gitmem gerek!' dedim ve onun olduğu yerde donup kalmış haline aldırmadan, etrafa bakınmadan, otel hizmetlilerinin şaşkın bakışları arasında hızla kapıdan çıkıp caddeye, oradan da istasyona yöneldim. İstasyonda valizlerle bekleyen otel hizmetlisinin heyecanlı halini uzaktan fark ettim, vakit doldu der gibiydi. Müthiş bir öfkeyle bariyere doğru koştum, ama orada biletleri kontrol eden görevli beni durdurdu. Bilet almayı unutmuşum. Perona geçmeme izin versin diye onu zorla ikna etmek üzereydim ki tren hareket etti: Öylece bakakaldım, bütün eklemlerim zangırdadı, hiç değilse vagonların birinden onun bana baktığını, bir işaret ya da bir selam verdiğini görebilseydim. Ama hızla ilerleyen demir yığınında onun yüzünü seçebilmem artık olanaksızdı. Vagonlar gittikçe hızlanarak önümden geçti, bir dakika sonra kararan gözlerimin önünde kesif siyah dumandan başka bir şey kalmadı.

Orada taş kesilmiş halde ne kadar dikildiğimi Tanrı bilir, o arada otel hizmetlisinin boşu boşuna birkaç kere

bana seslenmiş olduğu kesin, ondan sonra koluma dokunma cesaretini göstermiş olmalı. Ancak o zaman kendime geldim. Valizleri otele geri götüreyim mi diye soruyordu. Toparlanmam birkaç dakika sürdü; hayır, bu imkânsızdı, o gülünç denecek kadar hızlı yola çıkıştan sonra geri dönemezdim, zaten dönmek de istemiyordum, asla; sabırsızlık içinde beni yalnız bırakmasını, valizleri emanete bırakmasını söyledim. Ancak bir süre sonra, salonda gürültüyle kalabalık oluşturan, arkasından tekrar seyrekleşen ve ara vermeden değişen kalabalığın ortasında, düşünmeye, makul düşünmeye, öfke, pişmanlık ve çaresizliğin acı veren bu umarsız ilmiğinden kendimi kurtarmaya çalıştım, zira –niçin itiraf etmeyeyim?– kendi hatam yüzünden son karşılaşmanın gerçekleşmemiş olmasını düşünmek, kor gibi yanan iç dünyamda zalimce bir kargaşa yaratıyordu. Çığlık atabilirdim, öylesine acı veriyordu bu gittikçe daha acımasızca büyüyen derin bıçak yarası. Yalnızca tutkunun ne olduğunu hiç bilmeyen insanlar, nadiren bu duyguyu tattıklarında, belki de bu kadar çığ gibi ani, kasırgaya benzer tutku patlamaları yaşıyorlar: O anda yaşanmamış yıllar, kullanılmamış güçlerin biriken öfkesiyle birlikte insanın göğsüne yumruk gibi iniyor. Ben ne öncesinde ne de sonrasında o anki kadar büyük bir şaşkınlık ve öfke dolu bir güçsüzlük yaşamıştım, çünkü ben cesaret isteyen her şeyi yapmaya hazırdım; hayatımda biriktirdiğim, yığdığım, bir araya getirdiğim ne varsa her şeyi bir anda sokağa atmaya hazırdım, ama birden önümde bir saçmalık duvarı, tutkunun kendinden geçmiş halde tosladığı bir duvar buldum.

Peki sonra ne mi yaptım, aynı şekilde çok aptalca davranışlar sergilemekten başka ne yapmış olabilirim ki, akılsızca, hatta aptalca şeyler, sırf anlatması bile utanç veriyor – ama hem kendimden hem de sizden hiçbir şeyi saklamayacağıma söz verdim bir kere: İşte ben... ben onun bana geri dönmesini istiyordum... yani onunla geçirdiğim her anı

yeniden yaşamak istiyordum... büyük bir güç beni, onunla dün beraber olduğumuz yerlere sürükledi, onu çekip uzaklaştırdığım bahçedeki banka, onu ilk kez gördüğüm kumar salonuna, evet o batakhaneye bile, sırf bir kez daha, artık geçmiş olan şeyleri bir kez daha yaşamak için. Ertesi gün de Corniche boyunca, her söz her hareket içimde bir kez daha canlansın diye, aynı yolda faytona binmek istiyordum; içinde bulunduğum karmaşık durum bu kadar anlamsız, bu kadar çocuksuydu. Ama o olayların nasıl büyük bir hızla geliştiğini bir düşünün; ben yaşananları uyuşturucu bir darbe gibi hissettim. Oysa gözlerimi açtığım anda fazlasıyla karışıktı kafam, yıldırım hızıyla yaşadıklarımı bir kez daha sırasıyla, hatıra denen o büyülü kendini kandırma sayesinde, tadını çıkararak yaşamak istiyordum; şu da var ki insanın böyle şeyleri kavrayabilmesi o kadar da kolay olmuyor. Kim bilir, belki de insanın bunları anlaması için ağrıyan bir kalbe gereksinimi vardır.

Böylece onun oturduğu masayı bulmak, bütün ellerin arasında onunkileri hayalimde canlandırmak için önce kumar salonuna gittim. İçeriye girdim: Onu ilk kez, hâlâ aklımdaydı, ikinci odada sol taraftaki masada görmüştüm. Hareketlerinin her biri hâlâ gözlerimin önünden gitmiyordu: Uyurgezer gibi, kapalı gözlerimle, ileriye doğru uzanmış ellerimle bile onun yerini bulabilirdim. Dediğim gibi içeriye girdim, salonu çaprazlamasına çabucak geçtim. Ve orada... kapıdan kalabalığa doğru baktığımda... o an bana tuhaf bir şeyler oldu... tam olarak onu hayal ettiğim yerde oturuyordu –nöbet halüsinasyonları olmalı!– gerçekten oydu... O... O... tıpkı az önce onu canlandırdığım gibi... tıpkı dünkü gibi, gözlerini topa sabitlemiş, ruh gibi sararmış... ama O... O... yadsınamaz biçimde O...

Öyle korkmuştum ki çığlık atmamak için kendimi zor tuttum. Ama bu anlamsız sarıdan duyduğum korkuyu

yenip gözlerimi kapattım. 'Sen çıldırmışsın... hayal görüyorsun... ateşin çıktı,' dedim kendi kendime. 'Bu mümkün değil, halüsinasyon görüyorsun... O yarım saat önce buradan ayrıldı.' Sonra gözlerimi tekrar açtım. Ama gördüklerim korkunçtu: Az önceki gibi orada oturuyordu, yadsınamayacak kadar canlı... milyonlarca elin arasında o elleri tanırdım ben... hayır, hayal görmüyordum, gerçekten oydu. Bana söz verdiği halde gitmemişti, çılgın orada oturuyordu, benim onun için yüreğim parçalanırken, eve dönsün diye kendisine verdiğim parayı buraya, yeşil masaya getirip kendisini tamamen tutkusuna kaptırmış burada kumar oynuyordu.

Bir hamle yapıp ilerledim: Gözlerim öfkeyle doldu, çılgın gibi kuduran bir öfkeyle, güvenimi, duygularımı, kendimi ona vermemi çok utandırıcı bir biçimde hiçe sayan ve yeminini bozan bu adamın gırtlağına yapışmak istiyordum. Ama henüz kendime hâkimdim. Kontrollü bir yavaşlık içinde (bunun için ne kadar güç sarf ettiğimi bir bilseniz!) masaya yaklaştım, tam onun karşısına geçtim, bir beyefendi nezaketle bana yer açtı. İkimizin arasında yalnızca iki metrelik yeşil çuha vardı, balkondan tiyatro seyreder gibi bakışlarımı onun yüzüne sabitlemem mümkün olabildi, daha iki saat önce minnet duygusuyla sevinçten çıldırdığını ve Tanrı'nın bağışlayıcı nefesiyle aydınlandığını gördüğüm aynı yüz, şimdi tutku cehenneminin tüm ateşiyle titreyerek yok olmaktaydı. Daha öğleden sonra büyük yeminler ederken, kilisedeki ahşap kürsüye sıkı sıkıya tutunan o eller, aynı eller şimdi yine bükük halde şehvetli vampirler gibi pençelerini paranın içinde gezdiriyordu. Kazanmıştı çünkü, çok, çok fazla kazanmış olmalıydı: Önünde bir yığın jeton, altın para ve banknot, parmaklarının, titreyen sinirli parmaklarının keyifle uzanıp içinde bayram sevinci yaşadığı gelişigüzel öylesine bir arada duran bir karışım ışıl ışıl parlıyordu. Bazı kâğıt paraları sıkı sıkı tutup katlarken nasıl sevdiğini, metal paraları döndürürken nasıl okşadığını gördüm, sonra ani bir hamleyle bir

avuç parayı alıp dörtgen alanlardan birinin üzerine atmak içindi hepsi. Ve burnunun iki yanında o an yeniden dalgalı seğirtiler oluşmaya başladı, krupiyenin sesiyle gözleri açıldı, hırsla kıvılcımlar saçan, paradan uzaklaşırken sıçrayan topa bakan gözler, dirsekleri yeşil masaya çiviyle çakılmış gibi görünürken, o kendisinden adeta kaçarcasına uzaklaşıyordu. Dün akşama kıyasla onun kendini tamamen kaptırmış hali daha korkunç, daha kötü bir şekilde ortaya çıkmıştı. Çünkü hareketlerinin her biri, bende, tıpkı saf saf içime yerleştirdiğim onun bendeki altın varaklı zeminde parlayan diğer suretini öldürüyordu.

İkimiz birbirimize sadece iki metrelik mesafede nefes alıp vermekteydik; o benim farkımda olmasa da, benim gözlerim onun üzerindeydi. Beni görmüyordu, kimseyi görmüyordu zaten; bakışları, yalnızca parayı takip ediyor, huzursuz huzursuz zıplayan topa göre yön değiştiriyordu: Bütün duyu organları bu çılgın yeşil alana odaklanmış, telaşla bir o yana, bir bu yana bakıyordu. Bütün dünya, bütün insanlık, bu kumar bağımlısı için dörtgen çuhada eriyip yok olmuştu. Ve ben burada saatlerce kalsam bile, onun benim orada olduğuma dair en ufak bir algısı olmayacağını biliyordum.

Buna rağmen bu duruma daha fazla dayanamadım. Ani bir kararla masanın etrafını dolaşıp, onun arkasına geçip, omzuna elimle sertçe dokundum. Bakışları gelip gitti; bir saniyeliğine cam gibi göz yuvarlaklarıyla boş boş bana baktı, tıpkı uykudan sarsarak güçlükle uyandırılan, içindeki sıkıntıdan bakışları hâlâ sönük ve yorgun olan, henüz tam ayılmamış bir sarhoş gibiydi. Sonra sanki beni tanır gibi oldu, dudakları titreyerek aralandı, yukarıya doğru bana sevinmiş gibi baktı; şaşkın, gizem dolu bir samimiyetle, alçak sesle dili dolaşarak şöyle dedi: 'İyi gidiyor... Buraya gelip O'nun burada olduğunu görünce hemen anladım... Hemen anladım...' Neden bahsettiğini anlamamıştım. Anladığım

sadece, onun kumar sarhoşluğu içinde olduğuydu, öyle ki bu çılgının her şeyi, ettiği yemini, verdiği randevuyu, beni ve dünyayı unutmuş olduğuydu. Yine de bu kendini oyuna kaptırmış hali içindeki esrik havası bana öyle güzel geliyordu ki farkında olmadan söylediklerine kulak verip, ilgiyle kimden bahsettiğini sordum.

'Oradaki tek kollu, yaşlı Rus generalden,' dedi fısıltıyla bana yaklaşarak, kimse büyülü sırrını duymasın diye. 'Orada kırlaşmış favorileri ve arkasında uşağı olan. Hep kazanıyor, dün onu gözlemledim, bir sistemi olmalı mutlaka, ben hep onunla aynı sayıya bahis oynadım... Dün de hep kazandı... o gittikten sonra oynamaya devam etmekle hata ettim yalnızca... bu benim hatamdı... dün yirmi bin frank kazanmıştır... bugün de her seferinde kazanıyor. Şimdi onun oynadığı sayıya bahis oynayacağım... Şimdi...'

Konuşmanın ortasında birden sustu, zira krupiye kapı gıcırtısına benzer sesiyle 'Faites votre jeu!'* deyince, toparlamakta güçlük çektiği bakışlarını benden ayırıp, kırlaşmış favorili olgun ve sakin Rus'un oturduğu ve düşünceli düşünceli önce bir altın para, sonra tereddütle bir altın para daha yatırdığı dördüncü alana yöneldi. Önümdeki hummalı eller hemen para yığınına daldı ve bir avuç dolusu altın parayı savurur gibi aynı yere koydu. Ve bir dakika sonra krupiye 'Sıfır!' deyip rulet sopasını bir kez döndürerek masayı silip süpürünce, o, bir mucizenin ardından bakar gibi giden paraların arkasından bakakaldı. Ama sanmayın ki bana döndü: Hayır, beni tamamen unutmuştu; onun yaşamından dışlanmış, kaybolmuş, geçip gitmiştim; bütün duyuları alarma geçip sadece Rus generalin bulunduğu yere sabitlenmişti, general ise tamamen kayıtsız, elinde yine iki altın parayla oynarken, onları hangi sayıya yatırsın diye kararsızlık içindeydi.

Kızgınlığımı ve çaresizliğimi anlatamam size. Yine de benimle empati kurmaya çalışın: Bir insan için bütün yaşa-

* (Fr.) Bahisler başladı! (ç.n.)

mınızı bir kenara itiyorsunuz, o ise kayıtsızca elinin tersiyle kovduğu bir sinekten daha fazla değer vermiyor size. Yine öfkeden çıldıracak gibi oldum. Tüm gücümle kolunu öyle tutmuşum ki ödü patladı.

'Derhal ayağa kalkıyorsunuz!' dedim kulağına sessizce, ama emredercesine. 'Bugün kilisede tövbe etmiştiniz, hatırlıyor musunuz, sizi gidi yeminini bozan, zavallı insan.'

Bana dik dik baktı, şaşkın ve bembeyazdı. Gözlerinde aniden dayak yemiş bir köpeğin ifadesi belirdi, dudakları titremeye başladı. Bir anda yaşadığı her şeyi anımsar gibi oldu, adeta kendisinden korkuyormuş gibi bir hal geldi üstüne.

'Evet... evet...' diye kekeledi. 'Aman Tanrım, aman Tanrım... Evet... tamam geliyorum, affedersiniz...'

Ve bütün parayı eliyle süratle topladı, önce toparlayıcı ve sert bir hareketle hızlı hızlı, sonra gittikçe daha yavaş, sanki karşısında kendisine engel bir güç varmış gibi. Bakışları yine, az önce söylediklerini özellikle vurgulayan Rus generale kaymıştı.

'Bir dakika daha...' Rus generalle aynı alana hızla beş altın para koydu... 'Sadece bir oyun daha... Size söz veriyorum, hemen geleceğim... sadece bir oyun daha... sadece...'

Ve yine suskunlaştı. Top yuvarlanmaya başlamıştı bile, onu da beraberinde sürüklüyordu. Kendini kumara kaptıran bu insan ne benim ne de kendinin farkındaydı, küçücük top yuvarlanıp sıçrarken, dönen tablanın kaygan zeminine doğru onunla birlikte inişe geçmişti. Yine krupiyenin sesi duyuldu, yine rulet sopası onun beş altınını toplayıp aldı; kaybetmişti. Ama arkasına dönüp bana bakmadı bile. Beni unutmuştu, bana bir dakika önce verdiği sözü unuttuğu gibi ettiği yemini de unutmuştu. Açgözlü eli tekrar azalan paraya seğirtti, sersemlemiş bakışları sadece iradesini esir alan mıknatısa, kendisine şans getiren karşısındaki kişiye yönelmişti.

Sabrım tükenmişti artık. Bir kez daha sarstım onu, ama bu seferki daha şiddetliydi. 'Şimdi derhal ayağa kalkıyorsunuz! Hemen! Sadece bir oyun demiştiniz...'

Ama o anda beklenmedik bir şey oldu. Aniden bana doğru döndü, ancak bana bakan yüzü onuru kırılmış, perişan birinin yüzü değildi hiç; aksine gözlerinden ateş fışkıran, hiddetten dudakları titreyen, deliye dönmüş öfke dolu birinin yüzüydü. 'Beni rahat bırakın!' diye bana çıkıştı. 'Çekin gidin başımdan! Bana uğursuzluk getiriyorsunuz. Ne zaman burada olsanız kaybediyorum. Dün de böyle oldu, bugün de. Buradan gidin!'

Bir an olduğum yerde kaldım. Onun geçirdiği cinnet ne kadar dizginlenemezse, benim öfkem de o kadar şiddetliydi.

'Size uğursuzluk mu getiriyorum?' diye ona kafa tuttum. 'Sizi gidi yalancı, sizi gidi bana söz veren hırsız...' Ama sözlerime devam edemedim, çünkü kumar bağımlısı yerinden fırladı, etrafındaki hareketli kalabalığı umursamadan beni geriye doğru itti. 'Bir huzur verin be,' diye yüksek sesle kontrolsüz bir şekilde bağırdı. 'Beni baskı altına alamazsınız... işte... işte vermiş olduğunuz para,' dedi ve önüme her biri yüz franklık birkaç banknot attı... 'Şimdi derhal beni rahat bırakın!'

Sanki içine cin kaçmış gibi bağırarak söyledi bunları, etrafımızdaki yüz kadar kişiyi umursamadan. Herkes sabit gözlerle bize bakıyor, birbirleriyle fısıldayarak konuşuyor, yorum yapıyor, gülüyordu, bitişik salondan bile meraklı insanlar bulunduğumuz salona doluşmuştu. Sanki üstümdeki giysileri çekip çıkarmışlar ve ben bütün o insanların karşısında çırılçıplak kalmıştım... 'Silence Madame, s'il vous plaît!'* dedi krupiye emredercesine yüksek sesle, o arada rulet sopasıyla masaya vuruyordu. Uyarılan kişi bendim, o alçak bana söylüyordu bunu. Aşağılanmış, utançtan yerin dibine girmiş halde, mırıltı ve fısıltı yayan meraklılar karşısında önüne para atılmış bir fahişe gibi duruyordum. Yüz ya da yüz elli kadar küstah insan gözlerini yüzüme dikmişti ve o anda... içine düştüğüm bu kötü durumdan, bu aşağılanma

* (Fr.) Lütfen sessiz olun Madam! (ç.n.)

ve utançtan kurtulmak için başımı büsbütün önüme eğmiş yan tarafa bakarken, şaşkınlıktan adeta yuvalarından fırlamış bir çift gözle karşı karşıya geldim; kuzenimdi, ağzı açık, dehşet anlarında görüldüğü gibi bir eli havada, sersemlemiş vaziyette bana bakıyordu.

Bu beni derinden sarstı. Onun şaşkınlıktan kurtulup harekete geçmesine fırsat vermeden, salondan çıkıp gittim, ayaklarım beni dosdoğru o banka, dün o kumar bağımlısının yığılıp kaldığı banka sürükledi. Tıpkı onun gibi güçsüz, tıpkı onun gibi tükenmiş ve parçalanmış halde sert ve acımasız ahşap bankın üzerine çöktüm.

Şimdi aradan yirmi dört yıl geçmiş olsa da, bir sürü insanın önünde onun alaylarına maruz kaldığım o anı anımsadığımda, her tarafım buz kesiyor. Her zaman kibirle ruh, mantık, duygu dediğimiz, acı dediğimiz şeylerin aslında ne kadar zayıf, zavallı, sıkıntı veren şeyler olduğunu yine korku içinde duyumsuyorum, çünkü bütün bunların hepsi, aşırı olsa bile acı çeken, eziyet çeken bedeni bütünüyle yok edemiyor; böyle zamanlarda ölmemek veya yıldırım düşen bir ağaç gibi yere yığılmamak için, insan güm güm çarpan kalbiyle o anlara tahammül gösteriyor. Yalnızca kısa bir süre, bir an için bu acı dizlerimin bağını öyle çözdü ki nefessiz, cansız ve sanki ölecekmiş gibi bir duyguyla o banka yığılıp kaldım. Ama dediğim gibi bütün acılar korkaktır, yaşama karşı duyulan aşırı arzu karşısında acı geriler; çünkü yaşama arzusu, düşüncelerimizde var olan ölüm arzusundan çok daha güçlü şekilde bedenimizin her zerresinde mevcuttur. Paramparça olan duyguların ardından benim için çok da anlaşılır bir durum değil tabii: Her şeye rağmen ayağa kalktım, elbette ne yapmam gerektiğini bilmeden. Aniden valizlerimin tren istasyonunda hazır olduğu aklıma geldi, bu beni harekete geçirmeye yetti: Gitmek, gitmek, yalnızca buradan, bu lanet cehennemden gitmekti arzum. Sağa sola bakmadan tren istasyonuna gittim, bir sonraki

Paris treninin saat kaçta hareket edeceğini sordum; görevli saat onda dedi, bagajımı teslim ettim. Saat onda; o korkunç karşılaşmanın üzerinden tam yirmi dört saat geçmişti, yirmi dört saat, inişli çıkışlı duyguların değişen fırtınasıyla öyle dolup taşmıştım ki iç dünyam sonsuza dek paramparça olmuştu. Ama o an için çekiç gibi devamlı beynimi delen bu hızlı tempo içinde bilincimi dolduran tek bir sözcükten başka hiçbir şey yoktu: Gitmek! Gitmek! Gitmek! Alnımdaki damar bir kama gibi durup durup şakaklarımı oyuyordu: Gitmek! Gitmek! Gitmek! Bu kentten gitmek, kendimden uzaklaşmak, eve, ait olduğum insanlara, kendi eski yaşantıma dönmek! Gece boyunca tren Paris'e doğru yol aldı, orada bir tren istasyonundan diğerine geçip direkt Boulogne'ye, Boulogne'den Dover'a, Dover'dan Londra'ya, Londra'dan da oğluma gittim; bu inanılmaz koşuşturma içindeki kaçış sırasında her şey, düşünüp taşınmadan, uyumadan, konuşmadan, yemek yemeden geçti; kırk sekiz saat bütün tekerlekler dönerken, kafamda sadece o tek sözcük çınladı: Gitmek! Gitmek! Gitmek! Nihayet kimsenin beklemediği bir anda oğlumun çiftlik evine varışımla, beni gören herkesin şoka girmesi bir oldu: Bedenimde, bakışımda beni ele veren bir şeyler vardı mutlaka. Oğlum sarılıp beni öpmek istedi. Kendimi geri çektim: Lekelendiğini düşündüğüm dudaklarımın ona dokunacak olması düşüncesi benim için katlanılmazdı. Bana sorulan her soruyu yanıtsız bıraktım, istediğim sadece bir banyo yapmaktı; zira yolculuğun kiriyle birlikte, o bağımlı, o onursuz adamın tutkusundan bedenime bulaşan ne varsa her şeyden arınmak ihtiyacındaydım. Sonra kendimi üst kattaki odama sürükledim; on iki, on dört saat kadar ağır, deliksiz bir uyku çektim; ne öncesinde ne sonrasında hiç uyumadığım kadar derin bir uyku, öyle ki o zamandan beri tabutta olmak, ölmek nasıl bir şey biliyorum artık. Yakınlarım benimle bir hastayla ilgilenir gibi ilgilendiler, ama onların şefkati bana yalnız-

ca acı veriyordu, onların onuru ve saygınlığı adına utanç duyuyordum, durup dururken çığlık atmamak için sürekli kendimi tutmam gerekiyordu, aptalca ve delice bir heyecan uğruna herkese ihanet etmiş, herkesi öyle unutmuş, öyle ihmal etmiştim ki.

Sonra amaçsızca yine kimseyi tanımadığım küçük bir Fransız kentine gittim, zira herkes bana bakar bakmaz, ayıbımı ve bendeki değişimi görüyor gibi bir vehme kapılmıştım, kendimi o kadar çok derinden aldatılmış ve kirletilmiş hissediyordum ki. Yatağımda sabahları uyandığımda, bazen gözlerimi açarken içimi büyük bir korku kaplıyordu. Yine birden yarı çıplak haldeki o yabancının yanında uyandığım o gecenin anısı çöküyordu üstüme, sonra her zaman, tıpkı o zamanki gibi, hemen ölme arzusu doluyordu içime.

Ama sonuçta zaman her şeyin ilacı, alınan yaşın da tüm duygular üzerinde özel ve hafifleştirici bir etkisi var. Ölümün yaklaştığını hissettikçe, ölümün gölgesi yolunuzun üzerine simsiyah düştükçe, olaylar gözünüze eskisi gibi batmıyor, derin duygularınıza artık aynı şekilde seslenmiyor, tehlikeli gücünden çok şey kaybediyor. Zamanla geçirdiğim şoku atlattım; aradan yıllar geçti, bir davette Avusturya elçiliğinde görevli bir ataşeyle, genç bir Polonyalı ile karşılaştım, kendisine o gencin ailesini sorduğumda, o ailenin bir oğlunun, aynı zamanda kuzeni oluyormuş, on yıl önce Monte Carlo'da kendisini vurduğunu anlattı; hiç etkilenmedim. Hiç acı vermedi: Belki –bencilce bir duygu olduğunu yadsımıyorum!– bana iyi bile geldi, çünkü günün birinde karşılaşma ihtimaline dair en son korkum da ortadan kalkmış oldu: Bunu benim aleyhime kullanacak kimse kalmamıştı artık, belleğimden başka. O zamandan beri daha sakin biriyim. Yaşlanmak, geçmişten artık korku duymuyor olmaktan başka bir şey değil zaten.

Nasıl olup da benim birden başımdan geçen bu olayla ilgili bir konuşma yapma cesaretini topladığımı şimdi siz de anlıyorsunuzdur. Siz Madam Henriette'i savunup, yirmi dört saatin bir kadının yaşamını kökten değiştirebileceğini çekinmeden söylediğinizde, bana sanki benden söz ediyormuşsunuz gibi geldi: İlk kez kendimi, deyim yerindeyse onaylanmış hissettiğim için size minnettardım. O zaman şöyle düşündüm: Sizin empati kurduğunuz bir konuyu, bir kez olsun size anlatırsam, üzerimdeki lanet belki kalkar ve geçmişe takılıp kalmaktan kurtulurum; sonra yarın belki oraya gidip yazgımı değiştiren o salona girebilirim, elbette ne ona ne kendime karşı bir nefret duygusuyla yaparım bunu. Sonrasında sırtımdan büyük bir yük kalkar, yaşadıklarım bütün ağırlığıyla geçmişte kalır ve bir daha da hortlamaz. Bütün bunları size anlatabilmiş olmam, benim için iyi oldu: Hafifledim, neredeyse mutlu olduğumu bile söyleyebilirim... Bunun için size teşekkür ediyorum."

Bu sözleri söylerken birden ayağa kalktı, anlatacaklarının sonuna geldiğini hissettim. Biraz çekinerek de olsa bir şeyler söylemek istedim. Ama o benim duygulandığımı hissetmiş olmalı ki hızla bunun önüne geçti:

"Hayır, lütfen konuşmayın... Bana herhangi bir karşılık vermenizi veya bir şey söylemenizi istemiyorum... Beni dinlediğiniz için teşekkürümü kabul edin, size iyi yolculuklar dilerim."

Karşımda duruyordu, veda etmek için elini bana uzattı. Farkında olmadan yüzüne baktım, hem sevecen hem de hafif utangaç halde karşımda duran bu yaşlı kadının çehresi, insanı etkileyecek kadar güzeldi. Geçmişte yaşadığı heyecanın yansıması mı, yoksa yanaklarından kır düşmüş saçlarına kadar birden tırmanan kızarıklığın verdiği huzursuz heyecandan gelen şaşkınlık mıydı bu; ama tam bir genç kız gibiydi, hatıraların bir geline yakışır şekilde mahcup kıldığı, kendi

itirafından utanmış halde karşımda duruyordu. İstemeden duygulandığımdan ona olan saygımı bir sözle belirtmek için kendimi zorladım. Ancak sözler boğazımda düğümlendi. Öne doğru eğilip hazan yaprağı gibi hafifçe titreyen solgun elini saygıyla öptüm.

Zweig bu *novella*'sında bir kadının yaşamını bütünüyle değiştiren yirmi dört saatlik deneyimini anlatırken, insanda içkin saplantıların ve dayanılmaz arzuların sınırlarında gezinir. Özgürce ve tutkuyla içgüdülerinin peşine takılan bir kadının bu kısa ve yoğun hikâyesi, kadın kalbinin sırlarına ermiş ustanın kaleminde olağanüstü bir anlatıya dönüşür. Yapıtı için mekân olarak muhteşem atmosferiyle Fransız Rivierası'nı seçen Zweig, 1920'li yılların sonlarında Avrupa'nın "kibar" tabakasının ikiyüzlü ahlak anlayışına yönelik eleştirel tavrıyla dikkat çeker.

STEFAN ZWEIG (1881-1942): Roman, şiir, öykü, deneme ve oyun gibi farklı türlerde yetkin ürünler veren yazar, Viyana'da doğdu. Avusturya, Fransa ve Almanya'da öğrenim gördü.1913'te Salzburg'a yerleşti. 1934'te Nazilerin baskısı yüzünden bu kentten ayrıldı. Önce İngiltere'ye, 1940'ta da Brezilya'ya göç etti. 1942'de karısıyla birlikte intihar etti. Psikolojiye ve Freud'un öğretisine duyduğu ilgi onu derin karakter incelemelerine götürmüştü. Önemli denemeleri arasında Balzac, Dickens ve Dostoyevski'yi konu aldığı *Drei Meister* (1920; ***Üç Büyük Usta***); Hölderlin, Kleist ve Nietzsche'yi incelediği *Der Kampf mit dem Dämon* (1925; ***Kendileriyle Savaşanlar***) ile Casanova, Stendhal ve Tolstoy'la ilgili *Drei Dichter ihres Lebens* (1928; ***Kendi Hayatının Şiirini Yazanlar***) sayılabilir. Yazara ün kazandıran bir başka yapıtı *Sternstunden der Menschheit*'tir (1928; Yıldızın Parladığı Anlar). Zweig ayrıca Joseph Fouché, Marie Antoinette ve Mary Stuart'ın nesnellikten çok sezgiye dayanan biyografilerini yazmıştır. Çok sayıda yapıtı arasında *Verwirrung der Gefühle* (1925; ***Karmaşık Duygular***) adlı bir öykü kitabıyla, *Ungeduld des Herzens* (1938; Sabırsız Yürek) adlı bir psikolojik romanı da mevcuttur.

9 786053 324225

KDV dahil fiyatı
8 TL